

JANUARY — FEBRUARY 1977

МИ І СВІТ

THE UKRAINIAN MAGAZINE

WE AND THE WORLD

\$1.00

РЕДАКТОР І ВИДАВЕЦЬ: МИКОЛА КОЛЯНКІВСЬКИЙ

Адреса для редакційної й адміністраційної кореспонденції
(вплата грошей):

My i Svit, Niagara Falls Art Gallery & Museum,
Queen Elizabeth Way, R.R.2, Niagara Falls, Ont. L2E 6S5, Canada
Tel. 356-1514 (Area code 416)

З М І С Т

- Жан ЛьОт: В готелі (гумореска)
М. Колянківський: Чи є чого балюватись українській пресі?
Михайло Курдюк: Усі троянди світу
В. Брюховецький: Письменниця, яка навчає бачити гарне
Іван Кирилюк: Цілющі скарби Карпат
М. Вербовий: Там, коло Дунаю...
Григорій Кочур: Тичина і Верлен
М. Точило: Доброчинні таблетки (сатира)
Л. Ларіонова: Кургани розкривають таємниці
А. Олійник: Вікно у світ прекрасного
Хроніка

ФОТА НА ОБКЛАДИНЦІ: Мистець-маляр Тетяна Яблонська (до 60-річчя славетної київської художниці). На стор. 4 обкладинки — фрагмент із картини Т. Яблонської: "Заручення".

Річна передплата для Канади, США і всіх інших держав — 6.00 доларів.

International Standard Serial Number ISSN 0027-5417

Authorized as second class mail by the Post Office Department, Ottawa,
and for payment of postage in cash.

Second class mail registration number 1676.

Жан ЛьОт

В ГОТЕЛІ
(Гумореска)

Найважчою справою було вибрати готель. Мої батьки не мали жодного досвіду в цій ділі.

Врешті ми вийшли з таксі біля готелю "Король Генрик". Ця назва збільшила до вір'я мого батька до гостинниці, бо, на його думку, Генрик IV був найліпшим французьким королем. Там, де стояло його ім'я, повинна бути готова смажена курка в горщику й тепле, приятельське оточення.

Ми залишилися в нашій кімнаті якраз стільки часу, скільки потрібно було, щоб служник подумав, що ми змінили одежу.

Заки зійти до ресторану, моя мати вийняла решту зайця, що залишився з полуденку, й пару яєць та попросила керівного офіціанта, щоб це пригрів. Той з невдо-

воленням обличчям взяв до кухні ці наші харчі, завинуті в газетний папір.

Моя мати вибрала стіл у світлі лампи, якої абажур з імітованого пергаменту носив напис готицькими буквами: "Honni soit, qui mal y pense" (Ганьба тому, хто погано про нас думає). З цієї нагоди батько дав мені коротку лекцію про розвиток письма від початку історії. А я за той же час цікаво оглядав їдальню і крізь отвір до кухні стежив за працівниками в білих одягах, що їх наша поведінка незвичайно смішила.

Ми розмовляли потихенько, щоб не порушувати спокою, який панував у цьому ресторані. При сусідньому столі молодий, елегантно вдягнений молодий чоловік, в одежі до тенісу, давав ди-

скретно кусники м'яса собаці. Стара, безшерста собачка розляглася під столом.

— Це скандал, — прошепотів батько, як можна так безцеремонно поводитись у великому ресторані.

— То нелюдяно також убирати собаку в пальто, тоді, коли чимало бідних людей не мають чим прикрити своїх плечей!..

Офіціант приніс нашого пригрітого зайця на великому срібному тарелі.

— Не треба було такої посудини! — сказав батько. Наш горщик був би вповні вистачив.

Офіціант запропонував ще хліб у кошичку, але батько чемно відповів йому: — Маємо все, що нам потрібно!

— А що бажаєте пити?

— Дякую, нічого, зовсім нічого! — сказав батько й витягнув з свого кошика пляшечку вина, прорідженого водою.

У нас був такий голод, що заець і яйця швидко зникли.

— А я ще голоден! — сказав вуйко Генрик. Що ви сказали б на те, коли б я замовив омлета в цибулі з картоплями?

— Хочете омлета, приправленого на вогні? — запитав офіціант.

Ми не знали, що це таке. Але, щоб не видатись неучком, батько відповів:

— Авже ж приправленого!

Привезли до нас стіл на коліщатках й біля нього закрутилося четверо працівників. Вони спершу прикріпили дивний апарат, від якого тхнуло нафтою. Ми мовчали і приглядалися цим діям з великою цікавістю.

Старший кухар приніс декілька маленьких омлетів, розкладених на тарілці. Тоді керівний офіціант з повагою вилив на них трохи лікеру з пляшки дивної форми. Зчерги один із помічників підпалив гнотик в дивному апараті, який був у дійсності спиртовою пічкою. Наставник поставив на пічку тарілку. Майже негайно зайнялося велике полум'я, аж мати скрикнула. Наставник посміхнувся співчутливо-згідливо.

Вуйко Генрик шепнув матері до вуха:

— Це ніщо надзвичайне. Я знаю їх рецепт. Але побачиш, що то добре. Запевняю тебе!

Справді, їжа була непогана і ми швидко з'їли омлетики, що ними поділилися. З таким же апетитом викінчили й картоплі, що їх один з офіціантів залишив був на столі.

— Не можу збагнути причини, але вони видались мені якимись неприязними! — сказав батько, вказавши на офіціантів.

— Негідники! — притакнув вуйко Генрик. Не зважай на них. А якщо ти невдоволений, поклич власника. Тому, що ти платиш, він напевно признає, що ти правий.

Обід закінчився в теплій, комфортній атмосфері. Вуйко Генрик замовив ще й вино Бордо Шері з 1920 року, коли він ще мешкав у місті Бордо.

Я бачив, як прицівники в міжчасі перешіптувались по кутках і сміючись, показували на нас пальцями. Але мої родичі не бачили цього й хвалили своє рішення заїхати до такого гарного готелю.

— Все таки я хотіла б знати, скільки коштує цей приправлений омлет, — сказала мати. Якщо це не надто коштовне, то я зроблю такий са-

мий, коли повернемось додому.

Батько покликав офіціанта і попросив дати рахунок.

— Скажіть також кухареві, щоб написав нам рецепт омлету! Він був дійсно чудесний.

— Заплатите завтра, разом з оплатою за кімнату! — сказав офіціант.

— Ні, — вперся батько, я хочу заплатити зараз.

Бордо з 1920 року додало йому відваги.

Тоді офіціант залишив рахунок на малій тарілці і швидко відійшов.

— Це ж неможливе! — вигукнув батько й покликав керівного офіціанта. — Перевірте, будь ласка, чи ваш працівник не помилився.

— Ні, все правильно. Не бачу жодної помилки! — сказав головний офіціант.

— Але ж це неможливе, щоб один омлет коштував триста франків. Хай і з картоплями та з пляшкою вина!..

— Мені прикро, пане, але така ціна.

Батько ще довго оспорював суму. Він наводив ціни

яєць і масла в нашому краю. На його думку, навіть коли б зважити кошт опалу й платні кухарів, омлет не повинен коштувати більше 50 франків.

Довкола нас зібралась товпа. Батько погрожував написати до посла, а керівний офіціант хотів кликати жандармів. Вкінці прибув сам власник і підтримав своїх працівників.

— Добре, — сказав батько. Якщо це так, то, звичайно, я заплачу. Але ми зараз же відходимо з готелю.

— Я інспектор харчових продуктів, — говорив вуйко

Генрик. Я передам скаргу там, де потрібно.

— Так, прошу, передайте! — відповів аrogантно власник.

Ми спакували багажі і вже аж під північ всіли до таксі. Мати почала плакати.

— Де підемо спати в таку пізню годину? Тепер вже ніде не знайдемо вільної кімнати.

— Навіть коли б і знайшли, я не візьму! — відповів батько сердито. В готелі я був оце вперше і в останнє!..

З французької мови переклав
Роман Громницький

ГОВОРИТИ ПРАВДУ І ТІЛЬКИ ПРАВДУ

Вітаючи недавно IV З'їзд журналістів України, письменник Борис Олійник сказав:

“Газета вимагає повної самовіддачі. І, коли хочете, — самопожертви. Особам, схильним шукати об'їздів, уникати гострих кутів, елементам кон'юктурним, обивателям нічого робити на нашій ниві. Говорити правду і тільки правду мають право лише люди з чистою совістю...”

І совісті, бува, немає і правди не говорять, — ні там, ні тут!

*

Батьківщина, це земля, а не спів.

Ріги, франко-канадський письменник

*

Ставлячи наступний крок, не дивіться під ноги: тільки той, хто споглядає на далекий горизонт, знаходить правильний шлях.

Даг Гаммершелд, кол. секретар ОН

М. Колянківський

ЧИ Є ЧОГО БАЛЮВАТИСЬ УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ?

Від декількох років сталися "традиційними" балі української преси в місяці лютому. Редакторів немає, передплатників меншає, зміст і зовнішній вигляд видань гіршає, а популярність балів більшає.

Символічною для цих балів була чиясь ідея на одній із тих перших забав. Роздали тоді усім тим журналістам великі репліки колишніх т. зв. штабуцьких пер, які ще мачалось в атрамент і які всі ми вчилися "тримати". Бо й справді багато хто з них не вмів і далі не вміє тримати свого журналістичного пера.

Говоримо це з повною відповідальністю за наші слова: Ще ніколи досі, за всю нашу історію, українська преса не була так погано репрезентована, як під сучасну пору.

Дійшло до такого стану, що в журналістичних спілках, чи об'єднаннях, членами управ, а то й головами є не фахові журналісти, а тільки

аматори. Чимало з них не мають навіть достаточної загальної освіти. Пишуть сьогодні по наших виданнях не люди, які вміють писати, а тільки люди, які хочуть писати. Тож не дивниця, що більшість статей, а навіть звичайних новинок і дописів є на рівні середньошкільних бюлетенів, або й ще нижче.

Абсолютна більшість редакцій не вміє заповнити свої видання цікавим для читача матеріалом. Це стосується в однаковій мірі часописів еміграційних, як і тих, які друкуються в Україні. Хоч читачами є в більшості ті самі люди, у виданнях творюється ті самі тексти промов, ті самі комунікати, ті самі новини.

Ні тут, ні в Україні, довжина статей, чи інших матеріалів—промов, послань, закликів ніяк не достосована до кількості місця у виданні. Ні тут, ні там майже ніхто з редакторів не завдає собі труду вибрати з надісланого й

подати своєму читачеві сконденсовані думки, відсіявши половину, якої чимало у промовах та писаннях і великих достойників.

Так, як в Україні трагедією часописів є обов'язкове друкування повних текстів промов урядових і партійних провідників, так тут такою ж трагедією є друкування в сливе не кожному виданні місячників, тижневиків і навіть всяких бюлетенів (їх тут також славиться пресовими органами!) "пресових служб". Зокрема в останньому часі, коли засипано еміграцію різною російською, жидівською і українською десидентською літературою, наша преса вже майже зовсім визбулась вільного віддиху.

Більшість редакцій уважає, що поміщення повних текстів надісланого звільняє їх від обов'язку давати фактам і подіям свою оцінку. Така настанова позбавляє ті видання будьякого індивідуального обличчя і вповні дезорієнтує їхніх читачів.

Майже жодна з наших газет не дає інформації, хоч інформування про події є першим завданням кожного

періодичного видання. В часописах України інформація з життя майже не існує. Якщо попадається якась інформаційна вістка, то вона така вже обезкровлена, що не довідаєтесь з неї навіть того, коли вона відбулася, бо, як правило, не буває подаваних жодних дат. В еміграційних виданнях скупі інформаційні вістки із загального життя завжди бувають постарілі, а з українського життя — звужені до свого тільки партійного, організаційного чи віровизнаневого середовища.

І тут, і там є відсутньою масштабність, немає відношення подій до цілого життя. Як правило, своє мале є великим, а чуже велике є малим. З теперішньої української преси ніхто не зорієнтується в майбутньому, як насправді виглядало сучасне наше життя.

Звичайно, що ні тут, ні там немає жодної об'єктивності в навітлюванні подій і фактів, зокрема ж подій і фактів з українського життя.

І врешті — найтрагічніше: Немає основної моралі. Добрим є тільки те, що догоджає своєму середовищу.

Всьому іншому заперечується право жити.

Деякі роки тому був схвалений представниками кільканадцяти українських видань на еміграції Кодекс журналістичної етики.

Кожний, хто слідкує за пресою, знає, скільки то разів з того часу цю етику безцеремонно й безкарно нехтовано та як часто цю безетичність використовували наші вороги, щоб нищити всі наші добрі почини і всі позитивні надбання.

Недавно була поміщена в одному з українських часописів, що схвалював той етичний кодекс, стаття, підписана ініціалами, в якій обезславлювалось кілька українських інституцій і прізвищ, а в тому особливо одну культурну установу і її основника. Ця установа й особа звернулася з протестним листом до голови організації, якій належить ця газета. На те дістала відповідь, у якій написано:

“В загальному члені Екзекутиви не добачають у вислові “хто його зна...” якогось очорнення вас чи вашої установи, бо цей вислів є припущенням, а не твердженням і тому не уважають вказаним складати приготованої вами заяви в цій справі. Стаття в... (назва газети) має свої ініціали, нам невідомі й ми не можемо перевірити, якими джерелами користувався автор статті на своє твердження, чи радніш своє припущення. Одне, що лишається вам, це опрокинути правдивість припущень і доказати, що вони є неправдиві, як це загально прийнято робити”.

Нам дивно, що журналісти й видавці, які так інтерпретують свій етичний кодекс і дають зелене світло усяким руйнуючим силам, мають сумління вигулювати. І болить та дивує нас те, що існує в нас публіка, яка оплескує таку мораль.

*

Неправдиве не може бути великим.

Галас юрби не завжди є голосом істини.

Ніхто стільки не сприяв зростанню числа невіруючих, як так звані правопірні.

УСІ ТРОЯНДИ СВІТУ

У щастя людського
два рівних є крила:
Троянди й виноград —
красиве і корисне.

М. Рильський

Гарні квіти з ніжним ароматом — троянди— людина вивела з дикої шипшини. Ніхто не може сказати, коли це сталося. В одному із стародавніх мітів розповідається, як ранкова зоря, купаючись у сонячному промінні, що засіяло в перший день після створення світу, перетворилася в царицю квітів і залишилась на землі у вигляді чудової троянди. За грецькою легендою, троянда виникла з морської піни водночас з богинею краси й кохання. Зриваючи сніжно-білу квітку, Афродіта вколола палець. Бризнула кров і квітка миттю прибрала криваво-червоний колір. За іншою легендою, троянда виникла з нектару, що його пролив веселий Ерос на бенкеті богів. З бутона троянди, як свідчать аналогічні індійські джерела, народилася найвродливіша і

найчарівніша богиня Лакшмі.

Батьківщиною троянди вважають стародавню Персію. Колись, у давнину, країна звалася Гюлістан; тобто Сад троянд. З Персії запашна квітка потрапила в Грецію, Єгипет, а потім до Риму, де вона й дістала назву “роза”.

Особливо швидко троянда поширювалась під час хрестових походів. У XIII столітті граф Тібо VI привозить цю рослину у свій замок неподалік Парижа. Звідси вона розійшлася по всій Європі під назвою прованської, або французької, нині вона вважається найдавнішим сортом. Проте в багатьох місцях Франції троянда дичавіє, втрачає свою красу і дістає назву шипшини французької, або галльської.

Існує близько двадцяти тисяч сортів троянд. Росте вона і на далекій півночі, в холодній Норвегії, і в субтропіках. Вже давно почали створювати трояндові сади — розарії. Найбільша колекція троянд

в Україні зібрана в Никітському ботанічному саду (Крим). В ній — близько двох тисяч сортів.

Троянд різних сортів виводять багато, та випробування часом витримує незначна їх кількість. Більшість відсівається і гине, але ті, що лишаються, радують нас красою. Незважаючи на численність сортів, селекціонери не припиняють творчого пошуку, тому щороку з'являються нові. Нещодавно еспанський квітникар Педро Дот з Барселони вивів мініятюрну троянду розміром монети. Різняться троянди запахом: одні ароматом нагадують фіялку, другі — чай, треті наділені мускатним запахом.

Всі троянди розподіляються на кілька досить великих груп: ремонтантні, чайні, чайно-гібридні, пернеціанські, поліантові, виткі, паркові, бенгальські, нуазетові.

Дика шипшина цвіте один раз на рік. Любителів троянд це не задовольняло, і були створені троянди з повторним цвітінням, або ремонтантні. Ще Віргілій, Овідій і Марціал описують троянду,

яка цвіла двічі на рік. Гібридизацією вдалося досягти цього і в наші часи. Від китайських троянд ремонтантні сорти дістали здатність повторно цвісти, решту якостей — від французьких. У середині XIX століття з'являються кращі представники цієї групи: Ульріх Брюнер та Поль Нейрон. А наприкінці століття відомо вже близько 1300 сортів ремонтантних троянд. У 1901 році був введений також славнозвісний сорт Фрав Карл Друшкі, що тріумфально поширився спочатку по всій Європі, а потім і на інших континентах. Єдиний його недолік — квіти не мають запаху.

Чайні троянди дістали свою назву за аромат квітів. Червона китайська троянда була znana у Європі під назвою індійська запашана. Протягом останніх півтора століть років введено понад п'ятсот сортів чайних троянд з різноманітним ароматом і забарвленням.

Порівняно недавно, століття тому, введено чайно-гібридні сорти троянд. 1867 року француз Гюйо, схрестивши ремонтантну — Мадам

Браві, одержав сіянець з кращими ознаками обох сортів. Цей сорт, названий Ля Франс (Франція), став родоначальником багатьох чайно-гібридних сортів, які характером росту та ароматом квітів нагадують чайні, а забарвленням — ремонтантні. На початку нашого століття ремонтантні троянди почали витіснятися чайно-гібридними, котрі нині мають великий авторитет у квітникарів і належать до основного промислового асортименту.

У XVI столітті набула поширення троянда з міста Дамаску, яка мала чудовий аромат і звалася “тридцятипелюстковою”. З неї потім виділена як різновид казанлицька троянда.

Близька до чайно-гібридних група пернеціянських, якій присвоєно ім'я французького оригінатора Жозефа Перне-Дюше, котрий вивів жовту чайно-гібридну троянду. Пернеціянські троянди відзначаються блискучим яскраво-зеленим листям, гарячими барвами квітів, що інколи мають зверху один колір, а зісподу — інший. Їх часто схрещують з чайно-

гібридними і одержують чудові сорти.

Долі троянд різноманітні і цікаві. Відомий сорт Глорія Дей пройшов досить складний шлях, перш ніж став відомим у всьому світі і завоював право на звання цариці троянд. Ще в 1937 році відомий французький селекціонер Франсуа Мейон від повторного схрещування гібридів пернеціянських та чайно-гібридних сортів одержав сіянець цієї троянди, котрий на честь матері назвав Мадам Мейон. 1941 року, коли Франція була частково окупована німцями, Мейон, щоб зберегти цей оригінальний сорт, кілька живців послав своєму американському другу Пайлю. У 1945 році Пайль виставив його на конкурс під назвою “Мир”. Троянда ця неодноразово одержувала найвищі нагороди. Європейці її називали по-різному, приміром, німці — Глорія Дей, італійці — Джола. До України цей сорт завезений з Німеччини, а тому поширилась його німецька назва. Троянда відзначається дивовижною красою квітів, які в пуп'янку золотаво-жов-

ті, а коли розквітнуть, стають світло-жовтими з рожевими кінчиками. Глорія Дей стала родоначальником багатьох чудових сортів у тому числі виведених в Україні: Кримська ніч, Красуня фестивалю, Кліментина.

Між троянд виділяється досить велика група поліянтових, тобто багатоквіткових. Їх вивели наприкінці ХІХ століття схрещуванням шипшини багатоквіткової та індійських троянд. Ця група має різноманітні суцвіття, а від індійських родичів успадкувала широку гаму забарвлення — від сніжно-білих до рожевих та оранжевих, повторюваність у цвітінні та низькорослість. Більшість названих троянд нижчі від двадцяти сантиметрів, навіть сильнорослі рідко коли перевищують півметрову висоту. Вони більш зимостійкі, ніж троянди інших груп, легко поновлюються при підмерзанні; для цього досить, щоб збереглися один-два пуп'янки. Троянди дуже гарні.

Міжвидовий гібрид шипшини мускусної та китайської чайної троянди, одержан

ний у 1802 році в США, поклав початок групі нуазетових троянд (за прізвищем паризького садовода-оригінатора Люї Нуазета, котрий 1820 року завіз цю троянду з Північної Америки). Куц цих троянд, на відміну від чайних, — напіввиткий, з батогами-пагонами та з гронеподібними негустими суцвіттями, має ознаки ремонтантності. Оригінальний сорт цієї групи Алупка з канарково-жовтими квіточками, зібраними в пучки, вивів колишній директор Нікітського ботанічного саду К. А. Гартвіс.

У старовинних парках інколи можна побачити зарості столої або цинтифільної, троянди, що колись називалася капустиною. Квіти цих троянд складаються зі ста червоних або жовто-кремових пелюсток. Їх різновид, мохова троянда, має золотисті волосянки і порівняно слабкий, за винятком деяких сортів, аромат; чашолистки та квітконоси її вкриті мохоподібним опушенням. Мохові троянди дуже невибагливі до ґрунтових і кліматичних умов. Вони можуть рости на схилах терас, як, скажімо, в

Краснокутському дендропарку на Харківщині.

Виткими трояндами прикрашають арки, стіни, альтанки. Такі сорти одержали від схрещування далекосхідної багатоквіткової шипшини з китайською і з галльською трояндою. Так було введено наприкінці XIX століття сорт Кримсон Рамблер.

Напіввиткі троянди, такі як Нью-Даун, з міцними, майже двометровими пагонами, протягом тривалого часу густо вкриті рожевими або червоними ароматними квітками.

Ще одна група — паркові троянди, перше місце серед яких займає зморшкувата шипшина. Схрещуючи її з культурними сортами троянд, І. В. Мічурін вивів нові сорти Зоря Сходу, Нептун і Фея. Значного поширення набув також сорт Цариця півночі, виведений Регелем на початку нашого століття за участю зморшкуватої шипшини, Фіолетово-червоні, пахкі квіти цього сорту, починаючи з весни, цвітуть майже до осені, невелика перерва — лише в середині літа.

Зі зморшкуватої шипшини одержали “гвоздикову троянду”, відому під сортовою назвою Пінк Гротендорст. Кущ троянд цього сорту вкритий великою кількістю рожевих або червоних суцвіть. Дрібно порізані краї пелюсток нагадують гвоздику. Серед паркових троянд особливо виділяється сорт Дівоча врода з нижнім біло-рожевим забарвленням квітів та чудовим ароматом. Кущі її мають блискуче світло-зелене листя.

Крім гібридизації, є ще інший метод виведення нових сортів — добір нових форм з брунькових мутацій. Буває, росте собі троянда, щорічно розквітаючи повними білими квітами. І раптом на одній з гілочок з'являється рожева, червона або якогось іншого кольору чи форми квіточка. З цієї гілки беруть живець, щеплять його і одержують нову форму, яка в майбутньому може стати новим сортом. Найбільше таких мутацій дали чайно-гібридні троянди. За 70 років 127 сортів цієї групи відтворили шляхом мутації 309 нових сортів. Особливо плідними були Офелія, Ля Франс, Кароліна

Тесту. Деякі з них мають у нащадках до 40 сортів. Найбільше мутацій в перші десять років культивування сорту.

Є серед троянд справжнісіньке диво — зелена троянда. Хоч відома вона лише з 1856 року, але виділена в окремий вид, який має назву Шипшина зеленоквіта (латинська назва — Роза віридифлора). Квіточки її, діаметром до чотирьох сантиметрів, не мають запаху, цвітуть більш як місяць. Декоративного значення не має, зате цінується як ботанічний об'єкт. Кожна пелюстка — це видозмінений листок, який містить хлорофіл, і, отже, може асимілювати з повітря вуглекислий газ. Троянда розмножується тільки веге-

тативно, тобто живцями та щепленням.

На Гавайських островах серед диких тропічних заростей зустрічаються чорні троянди, троянди з ніжними синіми пелюстками.

Чекають свого часу і троянди-хамелеони. Серед культурних сортів їх, на жаль, ще не знайдено. Ботаніки описали цікавий вид шипшини, що росте у природних умовах на невеликих островах поблизу Сахаліна. Квіти змінюють забарвлення залежно від освітлення; в нічній темряві вони білі, під сонячним промінням стають червоними. Якщо перенести квітку з темряви до яскравого світла, то на очах змінюється її забарвлення.

Михайло Курдюк

Асканія-Нова, Херсонська обл.

*

— Галло! Це ти?

— Ні, це я.

— Тоді вибачаюсь, це помилка!

*

Простити і забути може лише мати. Дружина може простити, але не забути. Сестра може забути, а не простити. Дочка й не забуде, і не простить.

Ірина Вільде

ПИСЬМЕННИЦЯ, ЯКА НАВЧАЄ БАЧИТИ ГАРНЕ

Наталя Забіла, київська письменниця, якій минув 73 рік життя, написала досі біля 200 книжок для дітей і дорослих. Вона працює також в галузі художнього перекладу. В газеті "Літературна Україна" поміщено інтерв'ю, що його Н. Забіла дала кореспондентові В'ячеславові Брюховському.

То велике щастя — виховати кілька наймолодших поколінь. Наші діти нині з такою ж насолодою й цікавістю слухають, а потім і читають вірші Наталі Забіли, як ми самі колись зачаровувались світлими образами, вслухалися в її просту, але таку багатющу, соковиту мову. Яюсь почув, що моя мала доня проказує до ляльок:

У сороки-білобоки
п'ять малят-сороченят.
хочуть їсти.

Треба всім їм дати лад, — і замислився над тою не підвладною часу силою, яку має справжня поезія, — хай буде для дорослих вона чи для дітей. Найголовніше — що це Поезія. У чому ж секрет успіху книжок Наталі Забіли?

Можна аналізувати образну й ритмічну систему її віршів і казок, та, гадаю, цього буде недостатньо. Коли я на

закінчення нашої розмови з Наталею Забілою запитав, чи вона нині зустрічається з читачами, письменниця, скрушено зітхнувши, похитала головою:

— Ні, тепер з великими колективами не зустрічаюся. Розумієте, не можу розмовляти з дітьми, коли погано бачу аудиторію. А міняти окуляри важко. Тому спілкування здебільшого домашнє: онуки та правнуки...

І я подумав, що через це зізнання найточніше можна відчутти силу й привабливість поезії нашої дитячої чарівниці — вона завжди прагне бачити конкретну дитину, для якої мовби писано твір, спостерігати за її реакцією, відзначати, що вдалося більше, що — менше.

Але то було вже останнє питання інтерв'ю, а почав я, може, трохи з тривіального, але загалом природного:

— Коли ви вперше відчули потяг до творчості, власне, коли почали писати?

— Почала із самого дитинства, не думаючи про те, для чого і для кого пишу.

Пригадуєте, у книжечці "Веселі друзі" Наталя Львівна розповідала про свій перший власний віршик:

Арифметика
любить Метіку,
часто гуляє
та її стрічає.

Тоді їй було чотири роки, і дівчинка ще й не здогадувалась, що таке арифметика, а дитяча фантазія з випадково почутого слова, незвичайного слова, витворила казковий образ — красуня Арифметика, в якій є подруга Метіка.

І пізніше, після ще не усвідомлених дитячих спроб, писала ліричні вірші й оповідання, казки. У першій половині двадцятих років почала друкуватися. Чимало тогочасних ліричних поезій було звернено до маленького сина або присвячено йому. Отож спочатку з'явилися вірші про дітей, а згодом — і для дітей.

Закінчивши гімназію, з сімнадцяти років жила на селі, вчителювала. З малюками довелось дуже багато спілку-

ватися, стежити за їхнім розвитком, ну й "керувати" тим розвитком. І мене надзвичайно зацікавила дитяча психологія, те, як малюта розуміють, сприймають літературу, і поезію зокрема.

— І як же вони сприймають поезію в найменшому віці?

— Дошкільнята ще не розуміють поезії як такої. Вони, найчастіше, схоплюють саму ритмічну організацію вірша. Домінує при сприйнятті звучання. Як те бачимо й у народних колискових піснях, у приспівках. Головне тут — милозвучність, мелодійність. Письменникові ж треба, скориставшись цією особливістю дитячої психології, у високохудожню форму вкласти якнайглибший зміст. Діти такі твори сприймають абсолютно органічно і з великою користю для себе.

— Наскільки допомагає в цьому художнє оформлення книжки? І як ви взагалі працюєте з художниками?

— Художнє оформлення, безумовно, має поширювати й поглиблювати основне завдання дитячої книжки — бу-

ти засобом пізнання дійсності. Саме через це ілюстрації в дитячому виданні повинні бути — при високій художній майстерності виконання — зрозумілими, змістовними, деталізувати, пояснювати те, про що розповідає книжка, а не бути в ній лише декоративною прикрасою. На жаль, саме так частенько трапляється, коли художник, захоплений якимись модерністичними віяннями або що, забуває про юного читача і про свій обов'язок — бути його вихователем.

Мені доводилося працювати з багатьма видатними українськими художниками — майстрами оформлення дитячої книжки, знаходити в них своїх однодумців і діставати величезне задоволення від такої творчої співпраці, співдружності.

— А чи відбуваються, на вашу думку, якісь зміни в психології дитини, в сприйнятті нею світу і літератури? В одній із розмов дитячих письменників, проведених "Літературною Україною", навіть висловлювалася думка, що такі образи, як Баба Яга, Змій Горинич та інші,

"сучасним дітям незрозумілі й малоцікаві". Наголошувалося на потребі шукати нових героїв.

— Діти ніколи не вірили в реальність Баби Яги чи Змія Горинича. Ці казкові образи уособлювали для них якісь певні поняття — зло, несправедливість... Образи ці живуть і навряд чи скоро "відійдуть".

А щодо швидкого розвитку малюків, так званої акселерації, то це річ цілком природна і зрозуміла. Сьогодні діти знають багато чого, про що їхні однолітки раніше не мали ніякого уявлення.

Книжка в сучасній сім'ї — явище звичайне. Отож дитина швидше вчиться читати. Та й радіо, телебачення сприяють її прискореному розвитку. Так що, думаю, змінилася не психологія дитини, а умови її життя.

— А як ви взагалі ставитеся до проблеми раннього читання дитини?

— Чим раніше людина починає читати, тим краще. Не можна тільки примушувати. А коли є бажання, то це прекрасно.

Я сама навчилася читати в чотири роки. У вісім знала вже всього Майн Ріда. Вершник без голови був улюбленим персонажем. А в дев'ять почала читати поважні літературні твори, часом, звичайно, і не все розуміючи в творах. Але мені подобалося читання, і від того, без сумніву, була певна користь.

— Ви пишете як для дітей, так і для дорослих. У чому ж, на вашу думку, основна відмінність дитячої літератури від “дорослої”?

— Питання про так звану специфіку дитячої літератури не раз ставало предметом гарячих дискусій. Є прихильники точки зору, за якою, мовляв, взагалі ніякої специфіки не існує. Але, гадаю, це не так. Та й немає “суцільної” дитячої літератури. Є твори для кожної вікової категорії читачів (правда, не тільки від календарного віку залежить розвиток — на ньому відбивається інтелектуальне, моральне обличчя людини, оточення, в якому виховується маля). Отже, і специфіка — відповідно до запитів конкретного читача.

З дітьми треба розмовляти так, щоб їм було і цікаво, і зрозуміло. Я ось тільки-но прочитала рукопис одного молодого письменника. Цікавий. Але жодна дитина його не сприйме. Він її не зацікавить. Щоб зробити твір справді “дитячим”, слід переписати його наново, виклавши цей матеріал дохідливо й захоплююче.

Коли пишеш для наймолодших, треба постійно контролювати себе — для кого мовиш? І не завжди покладається на емоційний виклад. такий, що буде зрозумілий лише дорослому.

Ще один з наріжних камнів мого розуміння специфіки дитячої літератури. Гадаю, малюкам не можна всього розповідати, особливо — страшного, важкого, безнадійного. Щоб не калічити їхньої психіки.

— Але, мабуть, література має якість і “загартовувати” дитину? В житті ж воно всяк буває.

— Щоб людина могла боротися за щось гарне, вона повинна насамперед уявляти, бачити гарне — хоч у зародку. Шевченко у найтяжчих

умовах царської солдатчини написав свій прекрасний вірш "Садок вишневий коло хати...", де немає жодного слова про тяжкий підневільний труд кріпаків, про жорстокість і визиск, про глум над людом. Шевченко показав тоді саме те, за що треба боротися і за що він боровся.

Я вважаю, до речі, що більшість народних казок треба давати дітям у літературному опрацюванні. В кожній казці загалом перемагає добро і правда, але нерідко зло знищується надзвичайно жорстоко, і саме руками добрих персонажів. Так не можна подавати це дітям. І я завжди в своїх переписах за фольклорними мотивами дотримуюсь цього принципу.

От хоча б у канву казки "Чарівна хустинка" поклала відомий сюжет про злу жінку та двох дівчаток: рідну дочку й нерідну. Показала, яке то життя бідній сиротині. Але в кінці, коли треба було покарати зло, я не руками позитивних персонажів виконала ту кару, а завершила казку так:

І така їх заздрість жерла,
Що вони від люти вмерли.
Тож недобре бути злим —
І дорослим, і малим!

Думаю, що це прийнятніше для дитячої психології, коли мати на оці виховну мету.

— Чи відчували ви літературні впливи, і як це позначалося на вашій роботі?

— Мені ще в двадцяті роки дуже подобалися поезії для дітей Олександра Олесея. Особливо його віршовані оповіданнячка. Я побачила, що дітям можна писати не тільки віршики про природу, а й сюжетні твори, розповідати про якісь події.

— Як, на вашу думку, треба працювати з обдарованими молодими письменниками, що пишуть для дітей?

— На жаль, дуже мало сьогодні нових цікавих імен у дитячій літературі. Думаю, в цьому провина й нашої Спілки, яка мало заохочує молодих, що пробують писати для малят. А загальний рівень майстерності наших юних колег відчутно вищий, ніж мали ми свого часу.

Дуже добре, що президія правління СПУ плянує ряд

корисних і правильних заходів у цій справі. Мені ж хотілося б підкреслити три моменти: по-перше, з молодими треба працювати. Старші письменники повинні допомагати обдарованим початківцям, передавати їм свій досвід, свої знання.

По-друге, їх треба друкувати. Коли молодий автор бачить свій твір надрукованим, це не тільки заохочує його до дальшої роботи, а й посилює в ньому почуття відповідальності, прагнення працювати краще, підвищувати свою майстерність.

І, нарешті, третє: молодих треба приймати до Спілки письменників, не чекаючи,

поки вони стануть клясиками. А якщо когось не приймають, то такому авторові треба обов'язково чітко й переконливо пояснити — чому саме його не прийняли.

Я повертався вечірними вулицями додому. Напливали на пам'ять подробиці розмови. А тільки-но прочинив двері, моя доня прохально звернулася:

— Тату, прочитай цю книжечку.

У руках у неї була "Стояла собі хатка" Наталі Забіли... Випадковий, звісно, збіг. Та чи випадковий?..

Бесіду вів

Вячеслав Брюховецький

*

— Це правда, що одружені живуть довше, як неодружені?

— Ні. Це їм життя здається довшим.

*

— Дорога Валентино Миколаївно, ви з чоловіком обов'язково повинні побувати в нас! Ми вам стільки вже набридали, а ви нам жодного разу.

*

Море належить тому, хто сидить на його березі.

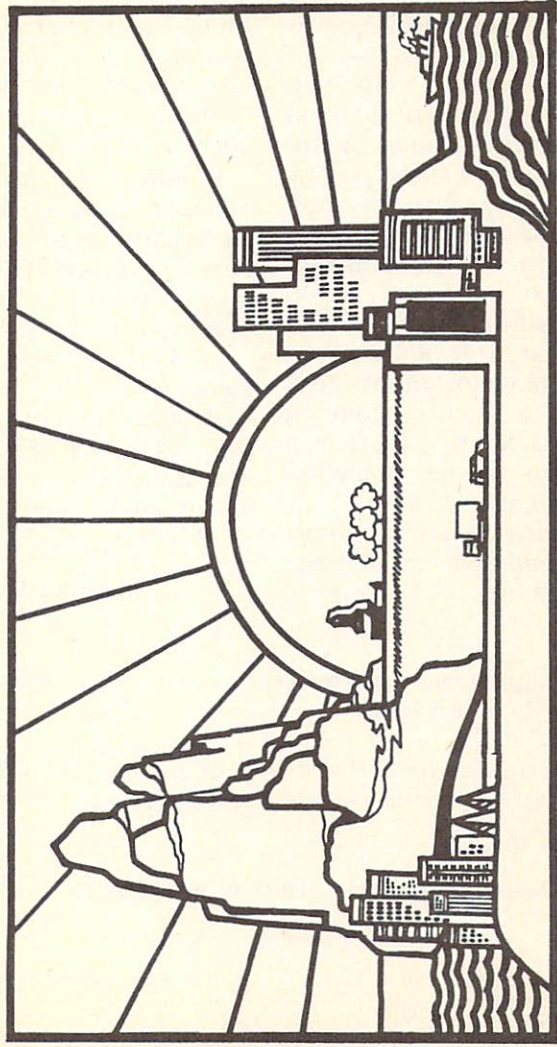
Люїс Дудик, поет

*

Ми хвилюємось, коли хтось в'ялить у нас свій зір, але й непокоїмось, як нас не помічають.

Лестер Б. Пірсон, кол. канад. прам'ер-міністер

ВИ НАЛЕЖИТЕ ДО КАНАДИ

...І КАНАДА НАЛЕЖИТЬ ДО ВАС

Канада — це ваша країна. Кожна провінція,
кожне місто, кожне село.

Атлантичні провінції на сході, наш чарівний
район національної столиці,
височезні Скелясті гори й усе поза ними
на заході.

Країна неперевершеної природної краси;
софістичації і прямої сердечности;
з засягом вакаційних переживань, яких
не можливо знайти в ніякій іншій країні.
Цього року заізнайтеся з іншою частиною
вашої Канади.

Canada
ДАЄ ТАК БАГАТО.

Canadian Government
Office of Tourism

Office de tourisme
du Canada

Іван Кирилюк

ЦІЛЮЩІ СКАРБИ КАРПАТ

Карпати.. Це — й невимовно мальовничі гори з широкими пляями та долинами, і сповнені тиші та величі дрімучі ліси, швидкоплинні річки й бурхливі потоки... Куди б не пролягли тут ваші шляхи-дороги, обов'язково здобаєте прозоре джерельце і зачерпнете з нього. А затим і переконаєтесь: вислів "цілюще джерело" стосовно Карпат слід уживати в прямому-таки розумінні.

Справді, як засвідчують дослідження науковців, на території Карпат є десятки таких мінеральних джерел, які за хімічним складом і лікувальними властивостями не поступаються перед водами багатьох відомих курортів. Окремі з них уже слугують здоров'ю людини. Поблизу Сваляви вирости санаторії "Сонячне Закарпаття", "Поляна", "Квітка полонини", "Шаян". Розчинили свої двері спортивно - оздоровчі комплекси й турбази в Яремчі, Ворохті, на Яблунецькому перевалі, в селі Шешори

під Косовом, міжнародний табір "Супутник".

Для оздоровлення людини уже зроблено немало. Однак одразу ж зауважимо: таких здоровниць у Карпатах поки що набагато менше, ніж могло б бути.

Візьмемо Буковину.

Джерела цінних сульфатних вод виявлено поблизу багатьох сіл Новоселицького та Заставнівського районів. Український інститут курортології поручає їх при лікуванні різних захворювань. То чому б не спорудити бодай цеху для їх промислового розливу?

Чекають повнішого використання й хлоридні води передгір'я та буковинських Карпат. Згідно з висновками Українського науково - дослідного інституту курортології мінеральна вода специфічного бромно-хлоридно-натрієвого типу села Хряцька надзвичайно успішна при лікуванні. За кількістю солей і хімічним складом вона аналогічна джерелу "Софія" у

Трускавці. Сприятливі природно-кліматичні умови дозволяють спорудити тут рідкісний бальнеологічний курорт та цех розливу.

За даними професора Чернівецького медінституту О. І. Самсон, особливо цінне хлоридно-натрієве джерело села Черешенка Вижницького району, яке має надзвичайно високу концентрацію солей — 270 грамів на літр. Тут поруч дві свердловини, і дають вони за добу сто кубометрів. О. І. Самсон досліджувала цю воду і довела її високу ефективність. Нині нею лікують у Чернівцях, Вашківцях.

Варто було б подбати про спорудження у Вижниці бальнеологічного санаторію.

У стародавній Хотинській фортеці виявлено джерела, які є близьким аналогом "Нарзану", на території Кельменецької районної лікарні — близькі до "Березівської". Тим часом звідусіль у Чернівці надходять вагони з подібними водами, і торговельні організації витрачають на їхнє транспортування немалі кошти.

Досить поширені на Буковині цінні гідрокарбонатні

мінеральні джерела у Сторожинецькому, Путильському, Глибоцькому і Новоселицькому районах. Добовий дебіт деяких сягає трьохсот тисяч літрів. Використовується ж поки що лише артезіанська свердловина, що в селі Буденець Сторожинецького району. Тут споруджено невеличкий цех, завдяки якому мінеральна гідрокарбонатно-натрієва вода "Буковинська" (типу "Боржомі") стала відомою далеко за межами області. Чудові природно-кліматичні умови дають можливість спорудити тут ще й бальнеологічний комплекс.

Із специфічних лікувальних вод найчастіше зустрічаються залізисті та сірководневі. На базі сірководневих джерел села Щербинці Новоселицького району вже діє ревматологічна здоровниця. Однак ці багатющі запаси використовуються ще недостатньо, адже поряд з ними — незаймані питні води. За хімічним складом названі джерела належать до сульфатно-кальцієвих. Цією мінеральною водою зацікавився Український Інститут курортології. Висновок: варто

використувати її для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, печінки, при недокрів'ї і хронічних гастритах. Про високі лікувальні якості цієї води свідчать також дані спостережень чернівецьких медиків над хворими.

Має Буковина й винятково цінні сірководневі мінеральні води. Їхня адреса — село Брунниця Кіцманського району. Ці джерела — одні з найкращих не лише на Україні. Вони навіть цінніші за води "Мацести". Природа мовби сама пропонує: будуйте отут нову, буковинську "Мацесту". Однак споруджено поки що невеличкий санаторій на кілька десятків ванн, хоч тут можна забезпечити функціонування не менше десяти тисяч ванн на добу.

Як бачимо, цінних мінеральних вод на Буковині багато. Не менше їх і на Івано-Франківщині, Львівщині, Тернопільщині, в Закарпатті. Особливо цінні для лікування сірководневі сільні озера поблизу Солотвина, Теребовлі, Нересниці. До слова, в Солотвині на базі виробленої

сильної шахти діє здоровниця для лікування хворих на астму. Велика кількість таких шахт та мінералізованої води промовляє за те, щоб організувати в цій місцевості бальнеологічний підземно-надземний лікувальний комбінат.

Достатньо тут і хлоридних вод. Лише на Івано-Франківщині близько сотні джерел. Потужні свердловини з підвищеною концентрацією сірководню виявлено на Львівщині, Тернопільщині і тій же Івано - Франківщині. Кандидат хімічних наук, доцент Чернівецького медінституту Ф. В. Лапшин вивчив 650 джерел українських Карпат. Більшість із них — надзвичайно цінна для лікування хворих. Цілющі джерела вивчили і поручають для використання спеціалісти Українського науково - дослідного інституту курортології та його філіялів. У поєднанні зі сприятливими природно-кліматичними умовами вони відкривають широкі перспективи для того, щоб перетворити українські Карпати в одну з важливих лікувально-оздоровчих баз.

ТАМ, КОЛО ДУНАЮ...

В Югославії, між Дунаєм і Тисою, вже друге сторіччя живуть поселенці з України, які зуміли зберегти свою старовинну мову, що її називають русинською, та почуття приналежності до українського народу. На жаль, під сучасну пору, вони, подібно як українці в Польщі, Чехословаччині й Румунії, здані виключно тільки на власні сили та майже позбавлені зв'язку з Батьківщиною.

В Польщі перебував недавно відомий бачванський літератор і культурний діяч, редактор Дюра Латяк. Варшавська українська "Наша культура" помістила інтерв'ю, що його він дав її редакторові Мирославу Вербовому. В ньому є багато відомостей про українське життя за Дунаєм.

— Нам незмірно приємно, що перебуваючи у Польщі Ви відвідали нас. Цей факт я хотів би використати для ближчого представлення читачам "Нашої культури" життя і культурно-освітньої діяльності наших побратимів у Югославії, в якому Ви як довголітній редактор газети "Руске слово", потім головний і відповідальний його редактор, а згодом директор газетно-книжкового підприємства "Руске слово" займаєте чільне місце. Але перед тим скажіть, будь ласка, де-що про себе як письменника.

— Я почав друкуватися з 1951 року і по сьогоднішній день пишу на русинській мо-

ві. Поряд з прозою пишу також поезії. Останнім часом я також займаюся перекладацькою роботою, тобто перекладаю русинську літературу на сербохорватську мову. Між іншим вийшла нещодавно у моєму перекладі книжка оповідань наших літераторів сербохорвацькою мовою "Глибока борозна". Підготував я також спільно з іншими товаришами збірник оповідань русинських письменників "Там, коло Дунаю...", який щойно появився на Україні в ужгородському видавництві "Карпати". Пробую перекладати і з польської мови. Досі в моєму перекладі на русинську мову

вийшли “Емігранти” С. Мрожека, яких виставлятиме один з наших театрів.

— Розкажіть, будь ласка, про видавничу діяльність і зокрема видавництво, яке очолюєте?

— Наша видавнича діяльність досить широка. Самостійно існують редакція книжкового видавництва, редакція літературного журналу “Шветлосц”, редакція журнальчика для дітей “Піонерска заградка”, молодіжний журнал “Мак” та редакція газети “Руске слово”. Все це окремі редакції, очолювані окремими відповідальними редакторами.

Видавництво, яким я керую, було створене відразу після закінчення другої світової війни, проте інтенсивно стало працювати щойно з 1970 року. До 1960 року виходили тільки окремі календарі, натомість книжкова продукція почала появлятися з 1971 року.

— Скільки досі видано книжок і який їх середній тираж?

— Дотепер у нашому видавництві вийшло коло 250 книжок, середній тираж яких

дорівнює 750 примірникам. Раніше, коли ми видавали менше під кількісним оглядом книжок, їх тиражі були більші. Тепер щороку випускаємо книжок загальним тиражем коло 7—8 тисяч примірників. Наша література в першу чергу потрапляє до бібліотек, шкіл, а щойно потім займаємося її продажем в нашому середовищі.

— Який профіль Вашого видавництва? Переді мною лежать подаровані Вами видання “Руски народни писні” у записах В. Гнатюка, гарно оформлена “Музейна збірка Руски Керестур 1976”, платівка з записами Ваших хороших колективів. Чому надаєте перевагу?

— З кожним роком ми в міру наявних можливостей розширюємо тематичний профіль наших видань, проте перевагу надаємо оригінальній творчості русинських письменників, з-поміж яких 18 — це члени Спілки письменників Воеведани. Значну увагу приділяємо і перекладам як з русинської мови на інші, так і з інших мов на русинську. Наприклад, ми видали, бо була у

нас така потреба, збірник оповідань Івана Франка, випускаємо в перекладі на русинську мову також твори сербських письменників та письменників інших народів Югославії.

— Скільки у Вас русинських письменників?

— Наш письменницький гурт нараховує вже коло 100 осіб. Серед народностей Воєводини ми є найменшою групою, але маємо найбільше письменників, зокрема поетів. Як бачите, ми навіть і в Югославії зберегли оцю притаманну українському роду душевну поетичність.

— Звідки береться оцей великий гурт людей пера? На чому спирається його мовна база?

— В наших селах, де живе русинське населення, існують школи, в яких діти навчаються тільки рідною мовою, тобто русинською. Сербохорватська мова вивчається як чужа мова, однак діти її добре оволодівають. Рідну мову в початкових школах учні вивчають протягом восьми років. Маємо також середню школу в Руському Керестурі, в якій вчиться коло 200 уч-

нів. Викладовою мовою є в ній русинська мова. У Новосадському університеті на філософському факультеті існує лекторат русинської мови, який незабаром буде перетворено у катедру. Саме з тих, що проходять оцей шлях русинських шкіл, і виростають наші письменницькі кадри.

У нашому видавництві існує спеціальне видання "Джерела", тобто видання першої книжки. Поява першої книжки, немов і є письменницьким хрещенням, яке дає авторові - початківцю право до друку та вступу згодом до Спілки письменників. Письменницька база велика. Ми просто не встигаємо і не маємо засобів усе варте видавати. Хоч шлях цей складний, проте перспективний і саме тому молодь, здібна молодь горнеться до літературної роботи.

— Переді мною збірка оповідань Ваших русинських письменників "Там, коло Дунаю..." щойно видана українською літературною мовою ужгородським видавництвом "Карпати". Книжка містить т. зв. малу прозу семи авто-

рів, у тому й Вашу. Вважаю, що факт видання в Україні творів Ваших письменників — це знаменна подія.

— Так справді воно й є. Просто сповнилися наші давні мрії та, я сказав би, заповіт Максима Рильського, фрагмент якого і вміщено у вступі до нашої збірки.

До нас приїжджали не раз українські письменники і діячі культури, між іншим Михайло Стельмах, Олесь Гончарук, Олекса Мишанич, Ростислав Братунь, голова Комітету у справах преси Ради Міністрів УРСР Микола Білогуров. Ми їх інформували про наше літературне життя, знайомили зі своїми творами, розповідали про наше життя взагалі і колись запропонували їм, чи не могли б дещо видати з нашого літературного доробку в Україні. Потім мав я бесіду на цю тему в Ужгороді, після чого ми отримали повідомлення, що така можливість існує. І так, у 1972 році ми надіслали в Україну рукописи, на які були позитивні рецензії і ось через три роки вийшла книжка наших оповідань, тираж якої 15 тисяч примірників.

— Чи могли б Ви сказати і про інші форми культурно-освітнього життя русинського населення Югославії?

— Крім видавничої діяльності, про яку я вже говорив, ми маємо також своє радіомовлення у Новому Саді. Редакція передач русинською мовою має 17 працівників. Діє одночасно радіо “Кула-Вербас”, яке щодня передає двогодинні передачі.

Маємо також щотижня півгодинний русинський “Телемагазин” в новосадському телебаченні, в якому передаються інформації з життя наших людей. Поза тим центральне телебачення і радіо передають спеціальні передачі, наприклад, з нашого фестивалю “Червона ружа”, який триває п’ять днів. До речі на цьому фестивалі виступають не тільки хорові, музичні і танцювальні колективи, але й в рамках цього свята ми влаштовуємо виставки праць наших художників, предметів народного виробництва, організуємо день поезії, огляди дитячих художніх колективів, конкурси з нагородами тощо.

— Хто організатор цієї, на мій погляд, масштабної імпрези? Адже на Вашому фестивалі, що свідчить про його значення, бували вже не раз художні колективи українців Чехословаччини та з України.

— Усе це підготовляють на громадських засадах наші культурні працівники. Фінансову допомогу подають нам культурний відділ державної адміністрації нашої області, деякі організації господарського профілю, а також частину коштів покривають самі учасники. Культурній діяльності і зокрема фестивалю, на яких ми хотіли б

бачити і колектив Вашого Товариства, надаємо великого значення, бо вважаємо, що культура облагороднює людей, допомагає їм краще і мудріше жити. Зрештою, право на культуру, тим більше рідною мовою, гарантує нам наш державний лад.

— Багатство Вашого культурного життя викликає захоплення, подив і слова найвищого признання. То ж бажаю Вам особисто й русинській громаді дальших успіхів у плеканні рідної культури. Дякуємо за розмову.

Розмову провів
Мирослав Вербовий

*

Ніщо не робить наш світ таким просторим, як далекі приятелі. Це вони визначають його довжину і ширину.

Генрі Дейвід Торо, ам. письменник

*

Я ніколи не знав товариша більше товариського, як самотність.

Часто ми відчуваємось самотнішими поміж людьми, як у нашій кімнаті. Людина, що думає, або працює, завжди є самотня. Залишіть її там, до їй хочеться бути.

Гонрі Дейвід Торо, ам. письменник

*

То не було б найкраще, якщо всі ми думали б однаково — саме різниця думок велить нам переганятись.

Марк Твєйн

Багатокультурність спричинюється до скріплення Канади

Канада гордиться тим фактом, що її громадяни походять з різних культурних середовищ. Ми, як канадці, можемо користуватись результатами своїх різних талантів, культур і технічного знання і тим будемо Канаду в сильнішу й динамічну країну.

Своєю постійною політикою щодо багатокультурності ваш Канадський Уряд заохочує до участі в цих культурних заходах, щоб усі канадці мали з цього користь.

ОСЬ КІЛЬКА ПРИКЛАДІВ, ЯК БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ СТОСУЄТЬСЯ ДО ВАС:

- Допомога в організуванні і комунікації через ЗВ'ЯЗОК З ЕТНІЧНИМИ ГРУПАМИ.
- Продукція багатомовних фільмів через НАЦІОНАЛЬНУ РАДУ КІНОФІЛЬМІВ.

- Підвищення свідомости нашої культурної версіїфікації через ПРОГРАМУ КАНАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.
- Дорадчий комітет дає поради в справах КАНАДСЬКИХ ЕТНІЧНИХ СТУДІЙ.
- Фінансування НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НЕОФІЦІЙНИХ МОВ.
- Допомога в організуванні БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ.
- Допомога іммігрантам через ПРОГРАМУ ІНТЕГРАЦІЇ ІМІГРАНТІВ.
- Фінансування добровольчих груп через ПРОГРАМУ ДОТАЦІЙ.
- Документація багатокультурної історії в НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЮ ЛЮДИНИ.
- Розшуки й зберігання етно-культурних рекордів у ПУБЛІЧНИХ АРХІВАХ.
- Придбання книжок у неофіційних мовах у НАЦІОНАЛЬНИЙ БІБЛІОТЕЦІ.

Надсилайте свої погляди чи пишiть по ближчi iнформацiї до:

16th Floor, 66 Slater Street
Ottawa, Ontario K1A 0M5
Multiculturalism

Hon. John Munro
Minister Responsible
for Multiculturalism

L'hon. John Munro
Ministre chargé
du Multiculturalisme

Province of Ontario

William Davis, Premier

ЛЮДСЬКІ ПРОБЛЕМИ МОЖУТЬ СТАТИ СЕРЬОЗНИМИ ПРОБЛЕМАМИ. ОСЬ, ЩО ОНТАРІО РОБИТЬ, ЩОБ ЇХ ЗАДАЛЕГІДЬ РОЗВ'ЯЗАТИ.

Недавно пороблено заходи, щоб одна група індієських дітей ходила до публічної школи в одному місті Північного Онтаріо. Директор школи в цьому місті знав, що індієські діти часом зазнають прикрощів від інших учнів і, щоб не допустити до такої ситуації, попросив

вести до взаємного порозуміння. Ми беремо участь у зборах імігрантів і тут народжених меншинних груп, щоб їм пояснити, які їхні права згідно із законодавством та які їхні обов'язки громадян цієї провінції.

Ми також наладуємо людям контакти з

дорадника Комісії Прав Людини на обговорення цієї справи з іншими дітьми. Дорадник запитав тих дітей, чи вони будь-коли були змушені ходити до нової школи, що вони думають про своє почування, коли вони описалися б самі й незнайомі. У цей спосіб він вияснив, як індійські діти будуть почуватися, коли прийдуть до їхньої школи. Після того процес інтеграції проходив релятивно гладко.

Громадські поради — це одне з головних завдань Онтарійської Комісії Прав Людини. Ми влаштуємо семінари та проводимо з поліцією дискусії у тих районах, де існує бар'єр комунікації між нею і меншинними групами, щоб в той спосіб зменшити напругу та при-

місцевими агенціями як родинно-школьними групами, громадськими і державними агенціями та церквами, які завжди готові прийти з допомогою, але про існування яких люди часто не мають найменшого поняття. Там, де існують будь-які труднощі, основані на расі, кольорі чи віровизнанні, Комісія Прав Людини завжди стоїть до диспозиції та готова почати дискусію й заохотити людей зрозуміти й ре-спектувати іншу точку зору.

Наше завдання є зводити людей разом і плекати здорові взаємини поміж всіма групами.

Якщо бажаєте докладніших інформацій, звертайтеся до Комісії Прав Людини на нижче вказані адреси:

HAMILTON
1 West Avenue South
Postal Zone: L8N 2R9
Telephone: 527-2951

KENORA
808 Robertson Street
Postal Zone: P9N 1X9
Telephone: 468-3128

KITCHENER
824 King Street West
Postal Zone: N2G 1G1
Telephone: 744-7308

LONDON
560 Wellington Street
Postal Zone: N6A 3R4
Telephone: 438-6141

OTTAWA
2197 Riverside Drive
Postal Zone: K1H 7X3
Telephone: 731-2415

SAULT STE. MARIE
125 Brock Street
Postal Zone: P6A 3B6
Telephone: 949-3331

SUBURBY
1538 LaSalle Boulevard
Postal Zone: P3A 1Z7
Telephone: 566-3071

THUNDER BAY
435 James St. South
Postal Zone: P7E 6E3
Telephone: 475-1693

TORONTO
400 University Avenue
Postal Zone: M7A 1T7
Telephone: 965-6841

WINDSOR
500 Ouellette Avenue
Postal Zone: N9A 1B3
Telephone: 256-3611

Ontario Human Rights Commission
Minister of Labour
Bette Stephenson, M.D., Minister

Григорій Кочур

ТИЧИНА І ВЕРЛЕН

В цьому році минає 10 років з дня смерті великого українського поета Павла Тичини. Щоб відзначити його пам'ять, поміщуємо статтю Григорія Кочура, яка кидає світло на те, як працював П. Тичина та як цінував творчість інших поетів.

Автор статті Григорій Кочур, колишній викладач європейської літератури в Тираспільському й Вінницькому педагогічних інститутах, широко відомий як перекладач з чеської, польської, англійської та французької мов, а також як літературний критик. — Ред.

Стаття написана спеціально для журналу "Ми і Світ".

У першому виданні першої Тичининої збірки "Соняшні кларнети" (1918) серед оригінальних поезій був уміщений також один переклад, вірш "Колискова" ("З Леопольда Браза", як зазначено в підзаголовку). Ім'я автора позначено неточно. Вірш належить французькому поетові, фольклористу й театрознавцю, бретонцеві з походження, Жану Франсуа Марі Лебра (Lebras, 1859—1926), що писав під псевдонімом Анатоль Ле Бра (Le Bras). Знайшов цього вірша наш поет у якійсь антології французької поезії, найімовірніше, в антології Валька (G. Walch). До другого, дефінітивного видання "Соняшних

кларнетів" (1920) Тичина цього вірша не включив і мав на те підстави: попри всі мистецькі вартості перекладу, він у загальній композиції збірки виглядав чимось стороннім.

Загально відома та велика увага, з якою Павло Тичина ставився до французької літератури, — імена Барбюса, Р. Роллана, Аполлінера зустрічаємо в його віршах, зокрема, особливо цікавив його Аполлінер. Проте досі можна було вважати, що "Колискова" Ле Бра — єдиний Тичинин переклад з французької поезії. А ось ніні виявилось, що це не так. В поетовому архіві знайдено його спробу перекладу од-

ного вірша Поля Верлена.

Верлен і Тичина. Не вважаючи на всю відмінність світогляду і творчого шляху кожного з них, є щось таке, що єднає обох поетів: обидва вони — поети в першу чергу музичні, поети, яким світ відкривався переважно в звукові. І даремно вже в двадцяті роки, після появи перших збірок Тичини, критикам, що писали про нього (О. Білецький, М. Зеров) мимохіть спливало на думку ім'я Верлена, як поета, спорідненого з цього погляду з Тичиною. Щоправда, дехто часом ладен був констатувати в українського поета більшу органічність цього “музичного світосприймання”: “Те, що для Верлена, наприклад, було гаслом, способом створення пісні, “де невиразне поєднується з вишуканим”, для Тичини — вроджений і звичний засіб сприйняття дійсності” (О. Білецький).

Обмірковуючи передмову до збірки вибраної лірики Поля Верлена, автор цих рядків вирішив порозмовляти з українським поетом про його ставлення до Верлена.

Павло Тичина сказав, що уважно читав вірші Верлена ще в студентські роки (“захоплювались, гріх було б сказати, що не захоплювались” — точні його слова), згадав тодішнього свого приятеля, поета Аркадія Казку, знавця французької мови, що підтримував його інтерес до французької поезії. Павло Тичина з гумором розповів, як у роки першої світової війни, коли він навчався в Київському комерційному інституті, запровадили нічні чергування студентів у інститутському будинку, і як він ходив на те чергування з томом поезій Верлена (в перекладі Брюсова) й навіть спав, поклавши той том під голову замість подушки. На моє питання, чи не пробував він перекладати Верлена, відповідь була коротка: “Пробував, але...” — красномовний змах рукою, — мовляв, не варто про це й говорити. Про вірш, знайдений тепер, поет не прохопився й словом, — чи то не знав, що вірш зберігся серед його паперів, чи, може, не вважав роботу завершеною.

Вірш, про який ідеться, на-

лежить до найвідоміших у поетичній спадщині Верлена. Це "Le ciel est, par-dessus le toit"... (збірка "Мудрість"). На українську мову його перекладали Д. Дудар, М. Рудницький, М. Драй-Хмара, Гаїна Яр. Для своєї "Антології французької поезії" переклав його М. Терещенко. У згаданій збірочці лірики Верлена (1968) його дано в двох перекладах, М. Рильського і М. Лукаша.

Le ciel est par-dessus le toit,
Si bleu, si calme!
Un arbre, par-dessus le toit,
Berce sa palme.

La cloche, dans le ciel qu'on voit,
Doucement tinte.
Un oiseau sur l'arbre qu'on voit
Chante sa plainte.

Mon Dieu, mon Dieu, la vie
est la,
Simple et tranquille.
Cette paisible rumeur-la
Vient de la ville.

—Qu'as-tu fait, o toi que voila,
Pleurant sans cesse,
Dia, qu'as-tu fait, toi que voila,
De ta jeunesse?

А ось його дослівний переклад:

Небо над дахом
Таке блакитне, таке спокійне!
Деревина над дахом
Колише верховіттям.
Дзвін у небі, яке видно,
Тихенько бринить,
Птах на дереві, яке видно,
Виспівує свої скарги.
Боже, Боже, життя там
Просте і лагідне.
Його тихомірний гомін там
Лине з міста.
Що ти вдіяв, ти, який ось тут
Плачеш безнастанно,
Скажи, що ти вдіяв, ти, який
ось тут,
З своєю молодістю?

Тичина переклав цього вірша 1925 або 1926 року в Алуці. Існує три варіанти перекладу, у такій послідовності:

I.

Небо — отут, над дахом,
сине, аж дзвонить.
Дерево — тут, над дахом,
верхівля клонить.

Дзвін у небі, як птахом
кружно тріпоче.

Пісня на дереві з птахом —
чого вона хоче?

Мій Боже, мій Боже, життя там
просто, спокійне.
Сей гамір, сумиррям налятий,
од міста лине.

А що зробив ти, мій брате,
ще сходиш сльозами,
Скажи, що зробив ти, мій брате,
з юними днями?

II.

Небо — мов тут, над дахом,
таке, аж тонить.
Дерево — тут, над дахом,
верхівля клонить.

Дзвін у небі, як птахом,
дзвонно кружляє.
Пісня на дереві з птахом
жаль викликає *).

Мій Боже, Боже, життя там
просто, плинне.
Сей гамір, сумиррям налятий,
з міста лине.

Що ти зробив, ти, мій брате,
що сходиш сльозами?
Скажи, що зробив ти, мій брате,
з своїми літами?

III.

Небо, що тут, над дахом,
блакитне, рясне.
Дерево тут, над дахом,
верхівлям не засне.

Дзвін у небі, мов птахом,
стиха тріпоче.
Пісня на дереві з птахом —
чого вона хоче?

Мій Боже, Боже, життя там
просто, плинне.
Сей гамір, сумиррям налятий,
з міста лине.

Що ти зробив, ти сам, брате,
що сходиш сльозами,
скажи, що зробив ти сам, брате,
з своїми літами?

Як то часто буває у Верлена, вірш поєднує в собі граничну простоту з великою формальною вишуканістю. Лірична тема розвивається з майже розмовною невимушеністю й природністю, а віршова техніка до того ж складна і примхлива: перший і третій рядок у кожній строфі мають замість рими повторення того самого слова, причому це слово першої строфи римує з відповідним

*) Варіант: "напоена жалем".

словом другої строфи, і такий самий зв'язок існує між третьою та четвертою строфами. Для перекладача це створює неймовірно труднощі. В українських перекладах не скрізь дотримано цієї особливості оригіналу: порушили її Д. Дудар, М. Драй-Хмара, Г. Яр, М. Терещенко. Не відтворив цього в своєму перекладі й М. Рильський, що в листі до мене від 6 лютого 1964 року писав: "Тої особливості в римуванні *"Le ciel est..."*, на яку Ви вказуєте, я, грішним ділом, і не помітив. Не помітив її — принаймні не віддав — і Брюсов у другому (останньому) своєму варіанті. А в першому досить настирливо грає римами "нежно-безмятежно..." і т. д. Сологуб цю штуку помітив. Попробую, може, щось зробити. А може й так залишу". На жаль, Максим Рильський уже не мав змоги повернутися до цієї поезії.

Тичина ставиться з максимальною увагою до формальних особливостей Верленового вірша і прагне зберегти характер римування. Проте наслідки роботи не за-

довольняють його, він шукає, створює варіанти. В якому напрямку йшли ці шукання?

Немає сумніву, що перекладач прагнув якомога наблизитись до простоти оригіналу. Скажімо, початок перекладу в першому варіанті ("небо . . . синє, аж дзвонить") був позначений певною штучністю, та й, крім того, "дзвонить", відсутнє в оригіналі, виглядає зайвим ще й тому, що про дзвін мова йде в наступній строфі, і таким чином утворюється непотрібне дублювання поняття. Але те, що маємо в другому варіанті ("небо таке, аж тóнить"), також не задовольнило поета. Взагалі-то Тичина, як відомо, був перекладачем суб'єктивним, перекладачем, сказати б, імпресіоністичного типу: обраний для перекладу вірш **звучав** у свідомості перекладача якимось основним тоном, а деталі часом бували й довірливі, мова рясніла неологізмами там, де в оригіналі їх не було зовсім. А в цьому випадку Тичина дбає про наближення до оригіналу не лише в основній тональності,

але й деталях, уникає й неологізмів. Отже тому “тонить” було замінено в третьому варіанті простішим “небо блакитне, рясне” хоч це потягло за собою “верхівлям не засне”, — варіант, якому не можна віддати переваги в порівнянні з першими, бездоганними (“верхівля клонить”). Так само і “дзвін дзвонно кружляє”, характерніше скорше для поетики Тичини, ніж для Верлена, в третьому варіанті заступлено вдалішим “дзвін стиха тріпоче”.

Дуже показові зміни запроваджені в останню строфу. Між іншим, тлумачення цієї строфи — річ далеко не проста і не однозначна. Загальнопоширене сприйняття Верленового вірша, як розмови з самим собою. Вірш написаний, як відомо, в бельгійській в'язниці, і небо, і дерево поет бачить з вікна своєї камери. В'язень замислився над змарнованим життям і в останній строфі звертається сам до себе з питанням-докором. Але от М. Т. Рильський інакше сприйняв цю строфу. Надсилаючи 31 січня 1964 р. свій щойно ви-

кінчений переклад мені, він додає: “Отаке. Виходить, останню строфу каже Верленові **Бог!** Ніколи я над цим не замислювався”. Хоч таке пояснення в першу мить і видається несподіваним, проте пунктуація оригіналу, а також і настрої, що опанували на той час Верлена, дають певну підставу й для такої інтерпретації. Але — чи тлумачачи вірш як діалог поета з Богом (в такому разі “мій Боже” передостанньої строфи — безпосереднє звертання), чи як розмову з самим собою (тоді “мій Боже” — звичайний вигук) — і в тому, випадку “**мій брате**” першого і другого Тичининого варіанту видається трохи недоречним і неприродним. Натомість те, що маємо в третьому варіанті — “ти сам, брате”, звучить цілком природно і в повній відповідності до оригіналу.

Інколи поступове удосконалення перекладу мало на меті якісь технічні деталі, наприклад, якісь рими. Риму “спокійне-лине” першого варіанту не можна вважати за особливе досягнення — дуже вона приблизна. Адже Вер-

лен, дарма, що в своєму “Поетичному мистецтві” виступив проти рими, у власній практиці майже без винятків суворо дотримувався бездоганного клясичного римування. Отже новий Тичинин варіант “плинне-лине” з цього погляду ідеальний. Проте одна рима — “життя там-налятий” — продовжує шкутильгати в усіх трьох варіантах. Щоправда, в цьому місці не допомогла б і найкраща рима — адже тут вимагається повторення того самого слова. Це, здається, найпомітніше з технічних труднощів, що лишилось неподоланим.

Загальний настрій, “атмосферу” Верленового вірша Тичина вловив надзвичайно тонко, безхибно. Навіть і розмір, обраний для перекладу, отой трохи довільної будови паузник, якнайкраще припа-

сований до заглибленої розмови, що п'єволі точиться в вірші. Проте залишалися якісь деталі, що, очевидно, не задовольняли вибагливого майстра: не скрізь було досягнуто належної простоти вислову, не кожна словесна формула видавалася беззаперечною, єдино можливою, не все стало на належний рівень з погляду техніки віршування. Більше поет, мабуть, до цього перекладу не повертався, вірш не пройшов останнього етапу опрацювання, не потрапив до друку, залишився в чернетках.

Але це дорогоцінні чернетки, — і тому, що вони поширюють наше уявлення про літературні інтереси й захоплення великого поета, і тому, що дають нам змогу хоч побіжно заглянути до його творчої лабораторії.

Григорій Кочур

*

Набути з книг багатство чужого досвіду називається вченістю, власний же досвід — мудрістю. Крихта останньої варта більше, ніж гори першої.

Можна бути майстром у мистецтві і мати про мистецтво хибне уявлення.

Не досить чогось прагнути, потрібна ще й сила волі, щоб здійснити те прагнення.

М. Точило

ДОБРОЧИННІ ТАБЛЕТКИ

(Під Крішан Чандара *)

Біля нашої хати зупинився невеличкий спортовий автомобіль, такий білий, що ледь відрізнявся від снігу. З нього виплигнула молоденька дівчина в біленькій хутрянній шапочці й такий же білюсенький шубці. Наче б ангелик з неба.

Привіталась і зараз же, не гаючи часу, запропонувала купити в неї таблетки — невеличкі, прозорі і також біленькі.

— Це добродійні таблетки! — пояснила співучою українською мовою. Продаю їх виключно тільки українцям. По 10 доларів кожна.

— Десять доларів?

— Думаєте, що це дорого? Але ж вони незвичайно рідкісні. І яка ж дія! Найпоганіша людина ковтне пілюлю і зараз же в ангела переміниться. Три доби її хоч до серця прикладай! Вроджена людська жадібність, нищість і підлість зникають без сліду. Ясніє розум, народжуються самі тільки шляхетні наміри й почування.

— А все таки 10 доларів — це дорого! — пробував я торгуватися.

— На такі таблетки ніяк не дорого! — сказала дівчина. Подумайте, чого тільки люди не роблять і скільки витрачають грошей, щоб хоч заблиснути шляхетністю й добротою: Будують храми, відкривають школи, закладають фундації, виголошують промови, вміщують у газетах свої фотографії.

Дівчина була чарівна, та ще й манила незвичайність таблеток. І хоч 20-доларовий банкнот в моєму гаманці був останнім, я все таки купив дві пілюлі — для себе й для дружини, на імениновий подарунок. До іменин вирішив своєї не ковтати, хай спробуємо вже одночасно двоє.

У наступний день була неділя.

...Приїздимо під церкву, а там — кого не стрінеш, кожний янгол. Редактора зустрів, який недавно мене в газеті оплогавив, — плачем зайшовся. "І лайте й бийте" — ка-

---

*) Крішан Чандар — це сучасний індійський письменник. Він написав гумореску про "доброчинні таблетки" на тлі життя Індії, ніяк не схожу на оцю.

же. Тепер самий я бачу, яка це я підлота!"

А той із радія, то так зіщулившись, що рачки став і зойкнув лиш: "Свиня я!" та ще й при цьому рохнув трічі.

Не встиг я відвернутись, а тут вже тиснеться якась панюся:

— Ми з вами незнайомі. Та я про вас таке плела по людях, що й сором повторити. Пробачте, прошу! Направляю все, клянуся!

Заки до церковного порога дійти, покутників таких ми восьмеро зустріли, чи може й більше. А там вже в церкві, хто тільки оглянеться, то прощення благає очицями самими.

Усі вони, як показалося, таблетки проковтнули. Біленьке авто відвідало кожнісіньку хату і дівчина у білій шубці усім пілюлі продала точнісінько у той сам час, на диво!

Хоч день недільний був звичайний, не жодне свято, то Службу мав самий владика. Він теж зажив таблетку й від досвітку уже молився в церкві на колінах. Останній місяць весь його не було і чутка йшла, що важко десь захворів.

Тепер він став перед своїм побожним людом і, вірте, чи не вірте, отак промовив:

— Пробачте, браття й сестри! За мене ви осьтут молились, а гріш-

ний я в той час в країнах теплих грівся! Тож каюся і вас благаю, простіть мені! А щедрий ваш любові дар, який ви надіслали, стоїть отам на тетраподі. Хто скільки дав, собі хай відбере!

На ці слова ніхто й не ворухнувся, бо всі тут ангели були. А тим, хто не ковтав таблеток, ніяково було при людях брати гроші. Вкінці із вулиці зайшов якийсь бідняга й примусили його забрати дар любові. І лиш, коли протверезились, за день чи два, поліцію за ним післали, щоб відбирала.

Увечорі неділі тої ж в народнім домі відбутись мало свято. Якись геройські роковини. На ньому промовляти мав старий учасник боїв — полковник, чи може й генерал. Та ледь усе скандалом не скінчилось. Коли народ зібравсь на залі, промовець звірився комусь, що в бою жодному не був. Його, сердегу, також якась людина пілюлею гостила. І ось тепер збиравсь з каяттям іти на сцену, та хтось, який не їв таблетки, притримав його силоміць.

Цікаво вам тепер, мабуть, чи я таки зажив свою таблетку? Отож, признаюся, що ні. Попросту побоювся, щоб наслідки пілюль добра в мені не залишились на постійно. Сатирик добрий, без їди і жала, кому потрібний?

Л. Ларіонова

КУРГАНИ РОЗКРИВАЮТЬ ТАЄМНИЦІ

Мистецтво наших далеких предків, їх побут, спосіб життя, зв'язки з іншими народами... Ці питання цікавлять багатьох фахівців. Але саме археологам належить пріоритет у розкритті багатьох таємниць, що їх віками зберігала земля.

Щедрим на знахідки був торішній сезон для учасників експедиції Інституту археології Академії Наук України, очолюваної кандидатом історичних наук М. Чередниченком. Під час розкопок древнього кургану — Тягунової могили — археологи натрапили на унікальну знахідку. В одному з катакомбних поховань вони виявили дерев'яну бойову колісницю, що пролежала під землею понад чотири тисячі років.

Зовнішній вигляд її не має нічого спільного з візками, знайденими на території України раніше. Невеликий за розміром, прямокутної форми кузов, днище якого вирізьблене разом з невисокими

бортами із суцільної деревини. Борти нарощені планками завширшки чотири-п'ять сантиметрів.

Судячи з аналогічних візків, виявлених на території держав стародавнього Сходу, поверхня колісниці була обтягнута шкірою. На відміну від повозок господарчого призначення, вісь кріпилася в задній частині, що давало можливість їздити стоячи. Невисокі, легкі й міцні колеса теж вирізані із суцільного шматка дерева і обтягувалися кількома шарами сиром'ятної шкіри.

Колісницю змайстрували місцеві умільці, які населяли територію степового півдня України. Народ, що користувався таким бойовим транспортом, міг відстоювати рідну землю від ворожих нападів.

Експедиція натрапила й на іншу унікальну річ — дерев'яну дошку, схожу на частину кришки саркофага. Розпис античного характеру ви-

конано талановитим майстром. Точно передані постаті воїнів, їх опорядження, зброя. Вражають ніжні відтінки фарб, нанесених на дерев'яну основу. Подібні розписні саркофаги досі знаходили лише на території колишнього Боспорського царства.

Протягом трьох місяців у зоні будівництва Північно-рогачицької зрешувальної системи на Запоріжжі під керівництвом науковців інституту І. Савовського та Ю. Болтрика проводилися розкопки могильника біля села Гюнівки Кам'янсько - Дніпровського району. Шансів на успіх було небагато, але археологи сподівалися на неухважність тих, хто ще в давні часи пограбував поховання. Поспіхом нишпорячи у катакомбах, серед уламків кераміки, заліза, бронзи, злодії часом проминали увагою дрібні золоті прикраси — підвіски, гудзики, нашивні пластинки. До кінця сезону учасники експедиції виявили понад шістьсот таких речей — мізерних залишків колись розкішних поховальних комплексів, фрагментів назавж-

ди втрачених робіт древніх майстрів.

І раптом приємна несподіванка: в останньому, одинадцятому кургані — незаймане поховання людини та двох коней.

У двометровому коридорі — дромосі, що з'єднував основну камеру з вхідною ямою, обвалилося все склепіння, і дно дромоса вкрив шар глини. Злодії розібрали перегородку з гранітних плит, яка перекривала вхід у коридор, і, не звернувши уваги на все, що було під шаром ґрунту, дісталися до камери.

Золота сережка, залізний браслет, скляні буси, пучок стріл — ці скромні речі насильно умертвленого чоловіка, похованого в дромосі, свідчать про його залежне становище. Очевидно, то був джура. Зброя його коня теж дуже скромна. У другого ж коня, який лежав посередині приміщення, — срібний з позолотою налобник у вигляді фігурки лева, два нащічники зі сценою — лев шматує оленя, чотири фалари (древні прикраси), дві бляхи без орнаменту та кілька золотих пластин.

Справжнім шедевром стародавнього майстра виявився ажурний золотий сегмент, закріплений на плоскому навірші, що прикрашало голову тварини. На думку спеціалістів, епічний сюжет цього виробу зовсім новий для скитського мистецтва: під деревом, крону якого прикрашають дві великі стилізовані квітки, вершниця вражає стрілами оленя. Талано-

витий ювелір сплів ажурне мереживо, намагаючись максимально заповнити всю площу пластинки. Вільна асиметрична композиція нагадує малюнок на килимі.

Про зв'язки скитів з іншими країнами свідчить вуздечка, деталі якої виконані, мабуть, франкійськими майстрами.

“Культура і Життя”, Київ.

НА УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ У НІАГАРА ФАЛЛС

зложили:

П-во Антон Борис, Давнігел, Онт. — 10.00 дол., Богдан Пришляк, Ст. Кетринс, Онт. — 4.00 (раніше 15.00), М. Маслій, Філядельфія — 5.00, п-во В. Біловус, Рочестер — 4.00, п-во Т. А. Небожук, Бофало — 25.00 (раніше 4.00), М. Поронюк, Торонто — 8.00, Богдан Ухач, Дітройт — 100.00 дол., П. Сіренко, Ляшін, Кве. — 4.00 (раніше 29.00), п. Євгенія Савич, Віндзор, Онт. — 20.00, д-р Степан Климчук, Монреаль — 50.00 (раніше 150.00), п. Олена Шатинська, Вільмінгтон, Дел. — 4.00 (раніше 10.00), — п. Ольга Недошитко, Торонто — 6.00 (раніше 22.00), Осип Фірішак, Чикаго — 14.00 (раніше 15.00), п. Люба Чайковська, Вінніпег — 4.00 (раніше 26.00), Софрон Петраш, Монреаль — 25.00, Володимир Горчаківський, Денвер — 4.00.

Пані Марія Коритко зложила, як і минулими роками, 50.00 доларів в роковини смерті свого Чоловіка і нашого Приятеля, мистця Івана Коритка.

Щиро дякуємо.

Це тридцять восьмий список пожертв на Музей. Ми дуже потребуємо і просимо Вашої допомоги.

Аліса Олійник

ВІКНО У СВІТ ПРЕКРАСНОГО (До 60-річчя Тетяни Яблонської)

В дні 24 лютого минає 60 років з дня народження Тетяни Яблонської, найвідомішої й найкращої сучасної малярки України. Вихованка Київського мистецького інституту й учениця Федора Кричевського, Тетяна Яблонська зразу ж по закінченні навчання стала відома в Україні і поза її кордонами. Сама вона вже з 1948 року стає викладачем і згодом професором Інституту.

В нашій мистецькій галереї відбулася в 1968 році окрема одноосібна виставка монотипів Тетяни Яблонської і з того часу її твори постійно виставляються в наших галереях та в Українському музеї в Ніагара Фаллс, що його долею вона щиро цікавиться. Тож нам дуже приємно приєднатись до відзначення цього Ювілею та побажати проф. Тетяні Яблонській ще багатьох великих творів. — Ред.

Тетяна Яблонська — художниця щасливої долі. Талант, так щедро їй відпущений, ще яскравіше виявляється в сполученні з її доброю мудрістю, з її рідкісним даром бачити і відчувати життя.

На різних етапах творчості найкращі твори Яблонської завжди позначалися справжністю мистецтва, яскравим і чистим емоційним настроєм, щирістю, піднесеною духовністю образів і

відчуттям сучасності, — можливо, найбільш вражаючою якістю художниці.

Особливо помітно це тепер, коли пройдений шлях вже позначено віхами шукань і знахідок, великою працею і щасливим почуттям зростаючої майстерності.

Яблонська сьогодні. Важко розповісти про складний і світлий, часом трохи сумний, простий і піднесений світ її картин. З першого погляду

цей світ разюче не схожий на її колишні людні, "гамірливі" полотна післявоєнних років, на її роботи часів "Хліба", написані сонячно й тонко. Як не схожі й на її картини середини 50-х років — часів картин сухуватих у своїй "доведеності", старанних й чесно пророблених, неначе продуманих в усіх деталях, які однак не стали повним відображенням схвильованої душі художниці ("Весна", "На Дніпрі", "На будові").

Складний, але логічний шлях художниці. І в сьогодинішньому її мистецтві переплетено й переплавлено немало пройдених, несхожих етапів. Це й роботи в монументально - декоративному мистецтві, і картони для goblenів, і графічні листи — монотипії й малюнки, і робота пастельними олівцями, в яких Яблонська, прекрасна малювальниця, відкрила для себе особливу яскравість і виразність кольору, нове значення контуру. На деякий час ці зображальні якості стають найголовнішим і майже єдиним принципом вирішення полотен "нової" Яблонської, полотен її "деко-

ративного" періоду, картин, написаних незвичайно яскраво, площинно, підкреслено-силуетно ("Бабине літо", "Гончар", "Лебеді", "Травень", "Життя", "Наречена", "Колиска" і багато інших робіт середини й кінця 60-х років).

Несподівані "складові" сьгоднішнього мистецтва Яблонської, по суті, законотвірні. І "Юність" та "Безіменні висоти", що з'явилися 1969 року, — картини, які дивують не лише майстерністю, але й своєю несхожістю на всі попередні — відкрили новий етап у творчості Яблонської, стали багато в чому підсумком пройденого шляху. Картини ці — завершення давнього прагнення художниці до тематичної й зображальної лаконічності й простоти.

Кожна з них — не просто зображення, але думка. Складний взаємозв'язок понять, асоціацій і дійсності, роздумів художниці про землю і юність, пам'ять і життя породжує емоційний, інтелектуальний і в цілому філософський стрій цих творів, визначає їх композицію, ху-

дожні засоби і головні принципи розв'язання. Увесь складний художньо - смисловий комплекс виявлений через образ людини: безпосередньо, як у "Юності", або опосередковано, як у "Безіменних висотах".

Серед робіт останніх років — великих пейзажних картин та маленьких картин-етюдів ("Дніпровські коси", "Полісся", "Зима в Седневі", "Біля моря", "Польові квіти", "Під водою" та інші) особливе місце посідає "Вечір у Флоренції".

В силуеті фігури, що сидить, безпомилково вгадується сама Яблонська. Жінка дивиться у вікно, а там, над дахами старого міста, повільно розпочинається вечір. Сама композиція полотна сприймається як запрошення поглянути разом з художницею на стару Флоренцію, побачити її очима цей вічний вечірній пейзаж — образ прекрасної Флоренції, міста великих художників Відродження. Вводячи нас у своє світосприймання, художниця й тут розв'язує завжди важливу для себе проблему — зв'язок образу з дійсністю.

Увесь пейзаж організовано і втілено таким чином, що сприймається він не просто як побачене, а швидше як відчуте й пережите, як стан душі.

За загальним композиційно-емоційним строем дивно схожа на "Вечір у Флоренції" одна з останніх за часом картин Яблонської — "Вікна у майстерні" (1975).

В картині, власне, немає нічого, крім прочиненого в літній день вікна. Рухливі блакитні тіні й потоки пронизливо зеленого листя, застигла сонячна мить — символ літа, спогад про літо. Конкретний і реальний пейзаж, співзвучний настроєві людини.

"Вікна" Яблонської, "пейзажі у вікнах" — не лише один із улюблених зображальних мотивів, не лише композиційний прийом, — в них міститься особливий смисловий акцент, нова грань і якась можливість гармонії людини із світом.

І щоразу вікно, відкрите художницею, стає для нас вікном у чарівний і щедрий світ її мистецтва.

Натан Рибак, Дмитро Павличко, Іван Драч, Віталій Коротич.

Приятелька України. — В Єревані, столиці Вірменії, живе при вулиці Київській письменниця і літературознавець Седа Амірян, яка присвятилась дослідженню вірменсько-українських літературних зв'язків. Вона авторка творів про Тараса Шевченка у сприйнятті вірмен, про Павла Грабовського — перекладача вірменської поезії, про діяльність Павла Тичини і Максима Рильського в зміцненні дружби української і вірменської літератур. З-під її пера з'явилося чимало статей про Тараса Шевченка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Кримського та інших письменників і вчених, що вийшли опісля книгою під назвою "Вірменсько - українські літературні зв'язки". Недавно побачило світ також підготоване нею друге солідне видання — Бібліографія з питань вірмено-українських і українсько-вірменських літературних взаємин.

А ось проблема: Де придбати пензлі? — В київській газеті "Культура і життя" поміщено листа П. Пипка з Донецька:

"У вільний від роботи час я захоплююсь живописом. З олійними та акварельними фарбами працює чимало художників-любителів. На

жаль, ми не маємо можливості удосконалювати майстерність через відсутність у торговельній мережі пензлів.

Протягом багатьох місяців у художніх салонах і магазинах по продажу культтоварів доводиться чути однакову відповідь:

Немає, а коли будуть, невідомо...

Я надсилав листи на адреси п'ятьох посилторгів країни з проханням допомогти придбати, здавалося б, звичайну річ. Але мої сподівання виявилися марними.

Через газету хочу звернутися до товаришів з Міністерства торгівлі УРСР та Художнього фонду України, від яких залежить вирішення проблеми пензля. Невже так складно налагодити випуск та продаж приладдя, конче потрібного і для професіональних митців, і численних аматорів живопису?"

Відновляють хотинську фортецю. — Під стінами замку в Хотині козацькі війська під проводом гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного розгромили 400-тисячне турецьке військо. Ця фортеця мала славу неприступної. Сприяло цьому і її природне положення — на урвистій наддністрянській кам'яній скелі, в оточенні глибоких ярів, на півсотні метрів заввишки грубі стіни, зміцнені вежами і бастионами.

А ще славна ця фортеця красою. Високі мури інкрустовані червоною цеглою, кам'яні одвірки прикрашає тонка різьба. Монументальна скульптура зливається в одне з широкою долиною Дністра.

Вже накрито гонтовими шатрами В'їзну й Командантську вежі, будуються міжярусні перекриття, відновлюються пошкоджені зубці стін. Багато уваги присвячено замковій каплиці, в якій оздобах використано було мотиви подільських писанок. Старовинним зводженням мостом йдуть уже перші тисячі відвідувачів.

Повне видання "Божественної комедії" Данте українською мовою. — У київському видавництві Дніпро вийшли одною книгою всі три частини славетного твору італійського письменника Данте Аліг'єрі в перекладі Є. Дроб'язка. Книга ілюстрована 56 малюнками Гюстава Доре, видатного французького художника XIX сторіччя.

До перекладу цього твору вперше на Україні звернувся І. Франко. Він переклав білим віршем першу пісню "Пекла". З деякими піснями знаменитого твору знайомили читачів В. Самійленко та Леся Українка. 1956 року вийшла перша частина — "Пекло" (український текст П. Карманського і М. Рильського).

Повний переклад "Божественної комедії" здійснив Є. Дроб'язко. Цій нелегкій і копіткій праці він віддав дванадцять років.

Найдавніші сліди життя знайдено в Україні. — В сведловинах із глибини 6000 метрів знайдено в Україні сліди водоростей, що їх вік обраховують на два мільярди років. Найстарші досі знайдені в світі сліди життя були втричі молодшими.

Сліди метеориту, що впав 135 років тому. — На Кіровоградщині досліджено дно т. зв. Волтишського кітловану. Наслідки підтвердили здогадку теорію, що кітловина постала від величезного метеориту, який упав сюди 35 мільйонів років тому. Вона має промір 20 кілометрів.

Спостереження харківських астрономів. — Українські вчені встановили за допомогою телескопу з дзеркалом 700 мм у промірі, що перстені планети Сатурн — це ніщо інше, як тільки райдуги. Досі це незвичайне явище не мало пояснення.

Львівські концерти Олега Криси. — У своєму рідному місті — Львові виступив з двома концертами (один його індивідуальний і другий із симфонічною оркестрою) славетний скрипаль Олег Криси. Залі були заповнені вщерть публі-

кою й багато людей не змогли дістатися до середини. О. Криса виконав велику і цікаву програму. Були це сонати Баха, М. Равеля, С. Прокоф'єва, п'єса А. Шмідке та ін. Олег Криса вважається сьогодні найкращим скрипалем України й одним з найкращих в Європі.

50-річчя Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини. — При кінці листопада 1976 відбулося відзначення 50-річчя з дня заснування Коломийського музею Гуцульщини. Основою його були експонати виставки домашнього промислу, що була влаштована в Коломії в 1912 році, а також збірка учителя Л. Гарматія. Ініціатором створення Музею був культурно-освітний діяч, етнограф і музикознавець В. Кобринський (1873—1958), який до 1954 року був його директором. Тепер директоркою музею є О. Кратюк.

З нагоди ювілею відбулася виставка народних мистців Гуцульщини й друга виставка, яка знайомить з історією Музею, що має сьогодні понад десять тисяч експонатів. Враз із Косівською філією, в Музеї зайняті сьогодні 50 осіб.

Нові залі Дніпропетровського історичного музею. — Дніпропетровський історичний музей ім. Д. Яворницького є одним з найстар-

ших музеїв України. Його засновано в 1849 році як історико-археологічний. Але через кілька десятиліть цей музей не мав свого власного приміщення і тільки в 1905 році на колишній Катерининсько-соборній площі здвигнено постійний будинок.

Основником Музею був Олександр Поль родом з Верхньодніпровського повіту на Катеринославщині (тепер Дніпропетровщина), син збіднілого дідича, який відкрив найбагатшу в Європі криворізьку руду. Захопившись історією Козаччини й археологією, він зібрав колекцію пам'яток Запорізької Січі, що налічувала біля 5.000 предметів. Хоч Поль, будучи інженером-дослідником, заробляв не погано, то всі гроші витрачав на закупівлю пам'яток старовини. Попавши в нужду, запропонував урядові Росії купити його колекцію, але уряд відмовився. Натомість він дістав пропозицію продати збірку Королівському музеєві в Лондоні, Англія. Але патріотизм не дозволив йому вивозити ці речі з України. Скоро після цього він помер у великій бідності. Частина його збірки дружина по його смерті передала музеєві.

Серед експонатів Поля була велика колекція козацької зброї: пістолі, самопали, шаблі, списи то-

що, а також багато зброї захопленої козаками під час походів на татарів і турків. На жаль, у Дніпропетровському музеї збереглося не багато речей, зібраних Полем і його наслідником проф. Дмитром Яворницьким, бо під час війни й лихоліття багато що пограбовано.

З початку 1970-их років почато добудовувати при старому музейному будинку нове крило. В північній його частині розміщено великих розмірів діораму "Бій за Дніпро" (розмір 14 метрів на 64 метри) — збірну працю кільканадцяти художників. Інші кімнати використано на музейні збірки. У відновленому старому будинку містяться останки колекції Поля і Яворницького.

На жаль, як кажуть, залишилась досить занедбаною могила Д. Яворницького, яка знаходиться біля старого будинку.

КАНАДА

Нерозважна заява міністра Мекдоналда. — Після закінчення конференції поміж федеральним урядом і провінційними міністрами фінансів, федеральний міністер фінансів Доналд Мекдоналд сказав представникам преси, що він попереджатиме чужинецьких фінансистів про ризиковність інвестицій у

Квебек. "Я був би нечесним супроти чужинецьких інвеститорів — сказав Мекдоналд, коли б не звернув на те їхню увагу".

Заява федерального міністра має два негативні аспекти: 1. Вона підриває фінансову репутацію цілої Канади, якої частиною є все ще Квебек, і шкодить розвиткові канадської економії. 2. Вона вказує на те, що сам міністер Мекдоналд не вірить в успішне поладнання проблеми Квебеку. Одне й друге важко погодити з урядом, який він займає.

Французька мова не заважає безпеці авіації. — Федеральне слідство виявило, що французька мова, якою користується частина летунів і контролерів на летовищі Ст. Губерт, в нічому не завадила авіаційній безпеці. Волтер МкЛіш, федеральний авіаційний адміністратор, заявив, що приблизно 5% персоналу того летовища користується неофіційно французькою мовою, але вони бездоганно виконують свої обов'язки. Дослідження проводилось трьома суддями з метою впровадити білінгуалізм на квебецьких летовищах Ст. Губерт, Мірабель і Дорваль. Однак уряд вирішив не робити цього, щоб не спротивлятися рішенню всеканадської організації пілотів і контролерів.

Другий сенатор українського роду. — Прем'єр-міністр П. Е. Трудо іменував сенатором довгорічного ліберального діяча адвоката І. Івасіва з Монтреалю. Сенатор І. Івасів був головою ліберальної партії у виборчій окрузі Монт Рояль, яка вибирає послом прем. П. Е. Труда. Він родом з Манітоби. Другий сенатор українського роду, проф. Павло Юзик є активним діячем консервативної партії.

Прем'єр Левек про політичні й економічні проблеми Квебеку. — При кінці січня прем'єр Рене Левек виступив в Економічному Клубі Нью Йорку з докладом, в якому з'ясував проблеми своєї країни. Того вечора зібралося в Клубі біля 1700 особистостей фінансового світу США. Прибуло також чимало фінансистів і промисловців з Канади, з них дехто на те тільки, щоб заколочувати атмосферу вечора. Однак виступ прем. Левека був оцінений більшістю учасників і пресою дуже позитивно.

Ось деякі думки з доповіді:

"Наш дуже новий уряд народився із політичної партії, яка також є дуже молода й разом глибоко віддана справі, — сказав прем. Рене Левек, починаючи свою промову. Так, мені здається, буває з усіма визвольними рухами. Бо нашою метою була й далі є ціллю нашого

існування — політична суверенність Квебеку".

Перемога Партії Кебеку в недавніх виборах викликала зацікавлення справами Квебеку й за кордоном. Вістку про неї прийнято по різному. Були й такі, що поставилися з недовір'ям, а то й ворожо. Часто причиною для цього є непоінформованість.

Французький Квебек народився в той самий час, як перші американські колонії. Отже його історія інтимно пов'язана з тими 13 стейтами, які після 150 років імперіального правління вирішили створити США. У нас багато спільного. Двісті років тому Квебек був запрошений приєднатись до американського Союзу. Отож ми мали змогу стати одним із стейтів-основників і святкувати тепер 200-річчя конфедерації. Ми, як і ви, відчуємо себе нацією з усіма оновними прикметами: ясно окресленою територією, власною історією, своєю мовою і культурою та загальним бажанням жити разом і зберігати свою національну ідентичність.

Є багато аналогій з американською атмосферою з-перед 200 років. Тоді чимало народу в тих 13 стейтах не знали ціни незалежності. Багато хто пророкував економічну катастрофу, втрату інвестицій, знецінення гроша. Але неза-

лежність була подиктована географією, історією і динамічністю народу. Квебекці сьогодні не без зворушення читають ці слова Деклярації про незалежність:

“Коли в процесі людської історії настає необхідність одному народові зірвати політичні зв'язки, що сполучували його з іншим, та зайняти в народів колі окреме й рівне місце, на яке дає право закон природи й Божий, тоді гідність і людська самопошана заставляють проголосити незалежність”.

Приблизно 15 років перед Американською революцією британські війська здобули французьку колонію Квебеку. Цей факт позбавив нашу суспільність великої кількості еліти, яка повернулася до Франції, і підпорядкував нашу політику й економію чужій владі. Але дуже ніжна рослина квебецької спільноти збереглася і пускала коріння серед чужої і не завжди сприятливої атмосфери. Треба було 12 поколінь, щоб досягти знову національної зрілості.

Але тепер Квебек є вже вповні розвинutoю спільнотою. Має понад 6 мільйонів людності, в цьому 82% французького походження. Монреаль, наша метрополія, є другим найбільшим французьким містом у світі. Наша національна продукція дасть нам 23 місце се-

ред держав світу й 11 місце у відношенні до кількості населення. Наші природні багатства можуть запевнити ще кращий розвій.

Отож незалежність є тепер для Квебеку нормальною і майже такою необхідною, як була вона для американських стейтів у 1776 році.

Немає вже питання, чи Квебек буде незалежним, та коли це станеться, а тільки — як квебекці влаштують своє життя. Все це може бути й буде зроблене легальним процесом. Питання незалежності буде вирішене в референдумі, що відбудеться за цього уряду, отож найдалі до 5 років.

Квебек хоче зберегти економічну пов'язаність з Канадою. Хочє, щоб два народи — англійці і французи жили гармонійно один біля одного. Могла б це бути форма спільного ринку, який об'єднує народи Західної Європи. Могла б також бути між ними монетарна унія.

Квебецьку форму правління прем. Левек окреслює як соціал-демократичну, схожу на ту, яка є тепер у Швеції, Англії, Західній Німеччині і в деяких провінціях Канади. Уряд Квебеку сприяє розвиткові економіки своїми власними силами, але й не замикає дороги закордонним інвестиціям. Єдине, що ці закордонні інвестори повинні респектувати його мову і його

культуру. Зарезервованими виключно тільки для квебекців будуть такі галузі як банківність, засоби комунікації, видавництва, бо вони мають пряме відношення до культурного розвитку.

Квебецький уряд не думає проводити жодної націоналізації, за винятком копалень і перерібки азбесту, якого Квебек є першим у світі продуцентом. Він бажає також перейняти контроль лісового господарства.

Квебек бажає завжди залишитися добрим приятелем США, що з ними він пов'язаний давніми вузлами співпраці.

Квебецький уряд є свідомий усіх проблем, які стоять перед ним, але прем. Левек вірить, що квебекці їх подолають, якщо вже не з інших причин, то тому бодай, що іншого виходу в них нема.

США

Державний секретар про напрямні політики през. Картера. — Новий державний секретар США, Сірус Ванс, з'ясував перед сенатським комітетом закордонних справ напрямні закордонної політики уряду президента Джиммі Картера. Ось найважливіші з них:

США почнуть переговори з урядом Панами в справі каналу. Аме-

риканський уряд потверджує свої зобов'язання в справах безпеки Південної Кореї.

Як державний секретар, Ванс намагатиметься оживити переговори Заходу із Сходом у Відні, щоб зменшити збройні сили в Європі.

США постараються знормалізувати взаємини з Китаєм, але стоятимуть на сторожі безпеки Тайвану.

В інтересі обидвох держав буде нормалізація взаємин між США і В'єтнамом. Встрявання в справі В'єтнаму були помилкою, але американці багато з тієї помилки навчилися.

США продаватимуть зброю арабським державам, зберігаючи баланс сил на Близькому Сході.

У взаєминах із СРСР буде повернуто назад слово "відлига" ("детант"). Між обидвома державами існує приблизна рівність збройної сили. Дуже важливою справою є домовитися про редукцію нуклеарної зброї.

Зменшення американського війська в Європі буде залежати від багатьох факторів. США не думають самі одні редукувати свої війська.

На далеку віддаль державний секретар бачить можливість зменшення американського війська в Південній Кореї, але США не бу-

дуть цього робити без попереднього узгодження справи з Японією і Півд. Кореєю.

США будуть намагатися вплинути на поладнання проблем на Кипрі, зберігаючи добрі взаємини з Грецією і Туреччиною.

Японія є одним із головних союзників США і так вона буде трактована в закордонній політиці.

Економічне й політичне ембарго супроти Куби виявилось неуспішним. Якщо Куба захоче жити в системі американських держав, уряд США буде старатися вилімінувати перешкоди.

США будуть підтримувати теперішні переговори в справі майбутнього Родезії, підтримуючи англійську ініціативу.

США шукатимуть своїх доріг для поладнання інших африканських проблем.

Справи Близького Сходу уряд США вважає дуже важливими. Мимо дещо складної ситуації в Ізраїлі напередодні нових виборів, є можливою все таки деяка нормалізація. США шануватиме свої зобов'язання супроти Ізраїля. Одночасно підтримуватиме добрі взаємини із арабськими державами та час до часу продаватиме зброю Савді Арабії і Йорданії.

Таємні акції уряду за кордоном будуть стосовані тільки серед над-

звичайних обставин, що їх вимагатиме державна безпека. Вони мусять бути схвалені наперед комітетом, в якого склад входитимуть: державний секретар, секретар оборони, дорадник президента в справах державної безпеки і генеральний прокурор. Це рішення має опісля підписати президент, стверджуючи, що воно необхідне для безпеки держави. Про нього буде також повідомлений відповідний конгресовий комітет. Цей комітет не матиме права "вето", але його опозиція буде дуже серйозно розглядана.

ПОЛЬЩА

Теза про поета Івана Драча на Варшавському університеті. — У Варшавському університеті, на факультеті русистики та славистики відбувся 14 грудня 1976 прилюдни захист кандидатської дисертації асистента катедри українистики, магістра Василя Назарука. Тема праці — "Поетична творчість Івана Драча (1962—1974)" була написана під науковим керівництвом доцента Ф. Неуважного. Рецензентами були професор Ягайлонського університету Р. Лужний та професор Варшавського університету А. Семчук. Ступінь кандидата рівняється в західному світі ступневі доктора наук.

Твори Олександра Довженка польською мовою. — В Польщі вийшов друком збірник творів Олександра Довженка під заголовком "Зачарована Десна". До збірника увійшли: "Автобіографія", "Арсенал", "Земля", "Повість полум'яних літ", "Поема про море" та "Зачарована Десна". Переклад на польську мову С. Е. Бурого. Вступну статтю про літературну творчість О. Довженка написав С. Козак.

Польські спеціалісти у світі. — На зразок СРСР, Польща обмінюється з іншими державами своїми спеціалістами. Вони працюють сьогодні в 50 державах й офіційно їх число подається на 1500 осіб. Найбільше серед них різного роду техніків і т. зв. дорадчих інженерів. Чимало польських спеціалістів працює в африканських й арабських країнах: Лівії, Іраку, Нігерії, Альжирі, Кувейті, Мароко, але й багато в країнах Північної і Південної Америки.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА

Чвертьсторіччя Культурного союзу українських трудящих ЧССР. — В минулому 1976 році відзначала чверть віку свого існування організація українців КСУТ, яка виникла в 1951 році із колишньої

Української Національної Ради Пришівщини. Тепер КСУТ нараховує 5 окружних і одну міську організацію, що об'єднують 262 місцеві та заводські ланки, в яких згуртовано понад 20.000 членів. На території Східнославацького краю (вояводства) працюють 183 українські колективи художньої самодіяльності, які свою діяльність розгортають при місцевих ланках КСУТ, основних дев'ятирічних школах, гімназіях і фахових середніх школах, сільськогосподарських кооперативах, державних господарствах і громадських організаціях. Успішно працюють такі ансамблі пісні і танцю, як камійонський "Барвінок", пришівський "Карпатянин", свидницька "Маковиця", "Верховина" та інші. В роботі аматорських гуртків бере участь понад 5 тис. любителів співу, танцю і музики.

Союз є господарем ряду великих імпрез, наприклад, Свидницького свята пісні і танцю, фестивалю драми і художнього слова ім. Олександра Духновича, фестивалю українських хорових колективів у Камійонці, "Маковицької струни", фестивалю культури і спорту в Межилабірцях тощо.

КСУТ видає два пресові органи — тижневик "Нове життя" і місячник "Дружно вперед", які у ве-

ресні минулого року відзначили своє 25-річчя, та літературно-мистецький журнал "Дукля". Від 1969 року при ЦК КСУТ діє Наукове товариство, що досліджує питання, які торкаються культури, мистецтва, побуту українців і їх взаємозв'язків з іншими культурами.

АНГЛІЯ

Уряд запевняє, що тортування ув'язнених ірландців не повторяться. — Англія призналася, що в її в'язницях тортувано північноірландських в'язнів в роках 1971—1974. Генеральний прокурор Великобританії Сем Силкін сказав Європейському трибуналові оборони людських прав, що він не оспорюватиме закидів Комісії людських прав, які стосуються тортування й поганої поведінки з в'язнями у Північній Ірландії. Англія — сказав він — ніколи вже не стосуватиме супроти в'язнів т. зв. п'ятикратної техніки: покривання капюшоном, дразнення галасом, відбирання поживи, ставлення під стіну з витягнутими раменами, виводження з балансу.

Англійський уряд висловив сподівання, що ця заява спонукає Ірландію зняти скаргу з міжнародного трибуналу, бо теперішня ситуація радше перешкоджує, як допо-

магає приверненню людських прав.

За 18-річну історію існування Європейського трибуналу оборони людських прав, оце вперше знайшлась на порядку його діяння справа двох держав.

ЗАХІДНА НІМЕЧЧИНА

Плянється знести кару досмертної тюрми. — Західна Німеччина знесла в себе кару смерті ще в 1949 році, одночасно із схваленням теперішньої конституції. Тепер найвищий суд у Карльсруге розглядає, наскільки жорстоким і нелюдським покаранням є досмертна тюрма. Якщо він засудить цей рід кари, то це рішення матиме далекосяжні політичні наслідки. Багато воєнних злочинців, які сидять у німецьких тюрмах, будуть або звільнені, або їх кара буде обмежена до означеного часу.

Під цю пору в Західній Німеччині є 881 чоловіків і 55 жінок, які засуджені на досмертну тюрму (в цьому числі є 100 воєнних злочинців).

МИСТЕЦТВО

"Клуб Курилик" при Українському музеї в Ніягара Фаллс. — З ініціативи Групи приятелів Українського музею в Ніягара Фаллс та любителів творчості широко відо-

мого в світі маляра і письменника Василя Курилика створюється громадський клуб, який ставить собі за мету допомагати Музеєві матеріально й морально та в майбутньому стати спадкоємцем його ідей і надбань. За порозумінням із п. В. Куриликом цей клуб прийняв назву "Курилик Клуб". Членами ініціативної Групи і першими членами Клубу стали відомі українські громадяни з Канади й США. В квітні відбудуться перші збори Клубу, які виберуть свою Управу і схвалять статут та програму діяльності.

Фото-есей Петра Шостака новим надбанням Українського Музею. — Минулого року відвідав Український музей в Ніягара Фаллс асистент-професор Університету Вікторії (Бріт. Колумбія) мистець Петро Шостак із дружиною. Тепер ми одержали в подарунку від нього його цінний фото-есей "Українські піонерські забудовання в околиці Смовкі Лейк в Альберті". Серія 98 мистецьких прозірок супроводиться поясненнями, яких текст був опублікований в 1975 році окремою брошурою в англійській мові. У вступі до брошури проф. Петро Шостак пише, що цією працею бажає зберегти для історії зразки українського народного будівництва в його родинній стороні, які на

очах зникають. Фото-есей є наслідком майже десятирічної праці П. Шостака, що в ній він використав свій досвід мистця і виховника.

Курилик виставить нову серію своїх картин. — В неділю, 17 квітня 1977, почнеться в Українському музеї в Ніягара Фаллс виставка нової серії картин Василя Курилика під назвою "Польське поселення в Канаді". Відкриття відбудеться між год. 3—6 пополудні з участю мистця.

В. Курилик поступенно здійснює свій плян — проілюструвати своїми картинами піонерське життя всіх основних національних груп в Канаді. Досі були змальовані серіями образів: французи, жиди, ірландці, ескімоси. Піонерське життя українців є постійною темою картин Курилика.

Подарунок мистця Кліма Трохименка. — Заслужений маляр Клим Трохименко, відомий українській суспільності із численних своїх виставок і творів, які стались надбаням багатьох українських і неукраїнських колекцій, включно престижевого Музею Барнеса у Філадельфії, подарував Українському Музеєві в Ніягара Фаллс 6 своїх олійних картин, які входять у перманентний музейний фонд. Мистець К. Трохименко пов'язаний з

нами здавна і в 1968 році відбулася була в нашій торонтонській галереї репрезентативна виставка його картин, що одержала дуже добру оцінку відомого критика Кей Крітцвайзер в газеті "Глоуб енд Мейл".

Канадське відзначення 200-річчя США й українці. — Канада відзначила двісті-річчя свого великого Сусіда випуском гарної книги під назвою "Між приятелями", що до неї вступ написав прем'єр-міністер П. Е. Трудо. Мистецьким директором цього видання Національної Фільмової Ради Канади була Льюрен Монк і її заступником молодий українець — Роман Тарновецький. Сама ж книга — це альбом фотографій з усього, що є на кордоні й обабіч канадсько-американського кордону. Два кільця в цьому ланцюгу приязні становлять місцевості безпосередньо пов'язані з українцями, а саме: Толстой та Гардентон у провінції Манітоба. Про Гардентон подано в альбомі, що там збереглася найстарша українська православна церква і "Український народний дім", з якого подано фото. А з місцевості Толстой дано фотографію "Толстой готелю". Про саму ж історію села сказано: "Толстой — це оселя приблизно 50 родин в південно-східній Манітобі, 6 миль на північ від кор-

дону Міннесоти. Місцевість була заснована в 1896 році українськими поселенцями і названа ними Олеськів. Але вислуженому американському воякові Теодорові Коханові, який поселився там в 1905 році, пощастило змінити назву села на Толстой, вшановуючи так пам'ять Льва Ніколаєвича Толстого, російського письменника, пацифіста й філософа".

Під згаданим вже фотом готелю Толстого, наче на глум, подано цитат з того ж письменника: "Приятелі наших приятелів є нашими приятелями".

Ще недавно були в нашому музеї українці-піонери із місцевості Гардентон, які обурювалися на землячка Кохана, що зробив нам цю ведмежу прислугу.

Сімдесят-річчя життя композитора Андрія Гнатишина. — Українська суспільність в Австрії, а з нею і весь український світ, відзначає 70-ліття визначного композитора проф. Андрія Гнатишина. Особливо відомі його три Служби Божі — 1938, 1966 і 1977 років (літургічні композиції й обробки для чоловічого і мішаного хорів). Темою творчості проф. Гнатишина є також інші церковні богослуження й релігійні тексти та пісні. Крім цього, композитор є автором му-

зики до біля сотні українських і австрійських пісень, камерних творів та опери "Медведюк". Довгі роки проф. А. Гнатишин є диригентом хору української католицької церкви св. Варвари у Відні. Більшість його музичних творів спопуляризована у формі грамофонних пластинок у виконанні саме цього хору. Ці записи часто передаються в австрійських радіовисильнях.

МЕДИЦИНА

Хвости риби лікарством на тиск крові. — Дослідники з університету в Калгарі знайшли в хвостах риби субстанцію схожу на протеїну, звану пептидою, яка може запобігати творенню згусток крові. Находиться вона в риби у тому місці, де хребет переходить у хвіст. Пептида обнижує тиск, допомагаючи серцю переливати кров.

Погано нагосподарили із проти-грипними сироватками. — В США і Канаді видано мільйони доларів на приготування сироваток проти т. зв. свинської грипи, яка не появилася. На добавок, самі сироватки виявилися спричинниками паралічу. При цьому зроблено ще й помилку, сполучуючи в одній ін'єкції цю сироватку із сироваткою

проти т. зв. А-Вікторія інфлюенци та припинивши окрему продукцію останньої. Тепер стали появлятися випадки захворювань на А-Вікторія інфлюенцу й міністерствам здоров'я залишилося тільки поручати знову ж спільну сироватку. І тут, на лихо, ще одна комплікація: проти свинської грипи існували окремі сироватки і чимало людей ними нащепилися. Отож тепер приходилося б їм ще раз щепитись проти свинської грипи, щоб забезпечитися перед А-Вікторія інфлюенцою. Американський уряд вирішив вешті не настоювати на щепленнях і не реклямувати їх. Натомість канадський міністер Марк Ляльонд доручив провінціям відновити щеплення, але жодна з провінцій не поспішила цього зробити.

Нові тести визначають кількість холестеролу. — Університет Західного Онтарія знайшов нову методу досліджування, наскільки організм визбувається холестеролу. В сучасну пору досліди ведуться ще тільки на звірятах, але їх наслідки можуть бути дуже вагомими при лікуванні пацієнтів із стверділими артеріями й пороками серця, а також із жовчевими та нирковими недугами.

Тест виглядає так: Пацієнтові подається субстанцію багату в холестероль, вимірявши раніше й

опісля кількість холестеролу в крові. Холестероль в нормальному організмі переміняється в жовчевий kwas і видихається у формі двоокису вугля. Надмірна кількість холестеролу може бути наслідком того, що його переміна в організмі проходить заповільно, або недостатньо. Із надмірної кількості холестеролу творяться жовчеві камені.

Дозволено проводити небезпечні експерименти з генами. — Науковці Гарвардського університету і Массачустського інституту технології одержали дозвіл міста Кембрідж проводити контроверсійні експерименти із синтезою та трансплантацією генів. Гени, як відомо, є основними базами ділчності і їх сполука та прищеплювання до живих клітин створюватиме нові роди життя. Подібні експерименти мають початися незабаром також у Торонті і Монреалі під проводом комісії, що її очолить д-р Люїс Симинович з Торонтонського університету.

Місто Кембрідж довгий час не хотіло погодитися на ці досліди. Опоненти, включно д-ра Джорджа Валда, лавреата премії Нобля в біології, бояться, що дорогою синтези генів можуть постати небезпечні віруси, які будуть загрозовими для оточення.

НАШІ ВТРАТИ

На відстані всього тільки трьох місяців одне від одного померли у місті Бофало, Н.Й. довгорічні читачі нашого журналу й наші близькі особисті приятелі **Полікарп Бульба**, фармацевт і кол. посадник міста Рівного (93 роки) і його дружина **Марія** (85 років). —

В Едмонтоні відійшов у вічність на 90 році життя о. митрат **д-р Василь Лаба**, кол. головний капелян українських армій, професор і заступник ректора Богословської Академії у Львові, незрівняний знавець старовинних мов Близького Сходу і богословії, автор багатьох праць.

5 січня 1977 померла наша приятелька й читачка "Ми і Світ", сл. п. **Олександра Скрипківська**. — На 56 році життя помер **Іван Манило**, письменник-байкар. Добірка з його великої і нерівної за якістю спадщини залишиться тривалим вкладом в українську літературу.

У Парижі помер 29 січня 1977 на 94 році життя найвідоміший український маляр на еміграції — **Олекса Грищенко**, якого твори находяться в багатьох музеях. В рр. 1960-1965 в наших галереях у Торонті відбулося три виставки картин Олекси Грищенка.

РІЗНЕ

Коти й собаки помирились. — На початку лютого ц. р. помер один з найвідоміших канадських репортерів Грег Клерк — на 84 році життя. В одній з його останніх статей згадується таке помічання: “Коли я був молодим хлопцем, то собаки куди більше, як тепер, вганялись за котами. Отож, якщо змогли замиритись коти із собаками, то є добра надія, що й люди злагіднують одні до одних”.

Відійшов один з перших летунів. — На 93 році життя помер у Каліфорнії Чарлз Ф. Віллард, четверта людина в Америці, яка літала. В 1909 році він зумів пролетіти тільки 20 стіп. А в 1910 один фермер, всердившись, що літак торохкоче йому над головою, вибіг з рушницею і, потрапивши кулею у пропелер, примусив Вілларда приземлитись.

Льодової доби ще не буде. — Кліматологи передбачають, що наступне десятиріччя буде холодніше та що погода буде більш змінною, як досі. Однак немає познаник на те, щоб починалася льодова доба. В минулому холодною була епоха поміж 1650 і 1800 роками, а теплою поміж 900 і 1200 рр., коли то вікінги заселили були Ісландію і Гренляндію. А в загальному, то

5000 років тому в Канаді було тепліше, як тепер.

Гей, хто там, зголошуйтесь! — На недавньому з'їзді УККА обрано керівні органи цієї організації. До Президії та різних комісій увійшло кількадесятеро людей. Особливо інтересно запланований особовий склад “Комісії сучасного стану в Україні”. Він звучить так (подаємо слово в слово за газетою “Свобода”): “проф. Б. Гнатюк (голова), І. Білинський, проф. Дм. Левчук, О. Зінкевич, О. Калиник — плюс всі ті, що добровільно зголосяться”. Невимогливі до “експертів”, що?

Заводи жувальної гуми в СРСР. — Ще недавно радянські гумористичні журнали висміювали американську жувальну гуму, а тепер ось московська “Правда” повідомила про те, що перші заводи радянської жувальної гуми почнуть продукцію в Естонії та Вірменії.

Давні весілля на новий лад. — В Москві поширюється пошесть гучних весіль понад стан. Та тільки мода тепер їхати до шлюбу в асисті 60-70 автомобілів. Ліцитуються також кількістю весільних гостей. Бувало вже на весіллі 2.000 людей. В одному випадку на прийняття винаймлено триповерховий ресторан, за який заплачено 20.000 карбованців.

ОПУБЛІКУЄМО ВАШУ ПОЕЗІЮ

Національне Об'єднання Публікованих Поетів, яке має в США понад 6.000 членів, вирішило порядком культурного обміну видати книгу поезій канадських авторів.

Цей проект буде дуже корисним для канадських поетів, бо наші поетичні річники закуповує понад 3.000 американських бібліотек, а також більшість університетів і коледжів.

Якщо Ви є автором і бажаєте опублікувати свою поезію, то надішліть її, залучивши до себе адресовану коверту із маркою на внизу подану адресу.

POEMS WANTED

The National Society of Published Poets is compiling a book of poems. If you have written a poem and would like our society to consider it for publication, send your poem and a self-addressed stamped envelope to:

National Society of Published Poets, Inc.
P.O. Box 1976
Riverview, Florida, 33569, U.S.A.

206
3259

